

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Distanční vzdělávání na vybrané základní škole speciální
Distance learning at a selected special primary school

Bc. Květa Soukalová

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Kovaříková Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy (N7504)

Studijní obor: N- SPG-VZ

2022

Odevzdáním této diplomové práce na téma **Distanční vzdělávání na vybrané základní škole speciální** potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Poděbrady 6. dubna 2022

Děkuji za poskytnutí užitečných rad, připomínek, podporu, velkou trpělivost a vždy ochotnou pomoc své vedoucí práce PhDr. Miroslavě Kovařikové Ph.D. Zároveň děkuji vedení Základní speciální školy v Poděbradech, jmenovitě paní ředitelce Mgr. Pavlíně Mladé a zástupkyni Mgr. Lence Říhové za podporu, a pedagogům za vyplnění dotazníku.

ABSTRAKT

Teoretická část bude seznamovat s cílovou skupinou – škola a žáci s lehkým, středně těžkým a těžkým mentálním postižením. Tito žáci jsou stále převážně vzděláváni na ZŠS, proto práce bude popisovat RVP ZŠS a poukáže na zařazení ZŠS v českém školském systému. Dále se zaměří na možnosti forem distančního vzdělávání a možnost aplikací a přístupů, které je možné využít při distanční výuce. V praktické části bude využito dotazníkové metody, v rámci níž budou osloveni rodiče a všichni pedagogičtí pracovníci Speciální základní školy Poděbrady, příspěvková organizace. Dotazníkovou metodou se autorka zaměří na hodnocení a konkrétní praktické zkušenosti těchto pedagogů. Výstupem budou příklady dobré praxe pro případ distanční výuky pro školy obdobného zaměření.

KLÍČOVÁ SLOVA

Základní škola speciální, distanční výuka, školský systém, Rámcový vzdělávací program, mentální postižení.

ABSTRACT

The theoretical part introduces the target group – school and pupils with mild, moderate and severe mental disabilities. These pupils are still mostly educated at the special schools so the thesis describes the FEP for primary special education and points out the inclusion of a special education into the Czech school system. Additionally the thesis focuses on the distance learning modalities and approaches to distance learning. In the practical part a questionnaire survey has been used. Teaching staff from the special school in Poděbrady was chosen for the purpose of a questionnaire survey. Using the questionnaire survey, the author focuses on the evaluation and specific practical teachers' experiences. Thesis outputs are examples of a good practice in the case of distance learning indicated to schools with a similar focus.

KEYWORDS

Primary special school, distance learning, school system, Framework Education Programme, mental disability

Obsah

1.	Úvod	1
2.	Charakteristika ZŠ Speciální	2
2.1.	Kurikulární dokumenty ZŠS	2
2.2.	Výchova ke zdraví na ZŠ speciální.....	5
3.	Mentálním postižení a jejich specifika	7
3.1.	Klasifikace mentálního postižení	7
4.	Distanční vzdělávání.....	10
4.1.	Definice pojmu a základní principy distančního vzdělávání	10
4.2.	Formy distančního vzdělávání	11
4.3.	Pozitiva a negativa distanční výuky	13
4.	Možnosti distanční výuky.....	18
4.1.	Interaktivní online výuka	18
4.2.	Nástroje pro komunikaci.....	18
4.3.	Webové stránky	20
5.	Úvod do praktické části	21
5.1.	Cíl výzkumného šetření	21
5.2.	Metody výzkumného šetření.....	22
5.3.	Výzkumný vzorek.....	23
5.4.	Sběr dat	23
5.5.	Dotazník.....	24
6.	Speciální základní škola	25
6.1.	Charakteristika školy	25
6.2.	Charakteristika pedagogického sboru	27
6.3.	Vybavení školy	28
7.	Výzkumné šetření	29
7.1.	Prezentace získaných dat z výzkumu.....	29

7.2. Interpretace výsledků výzkumného šetření.....	47
7.3. Závěry výzkumného šetření.....	52
7.4. Desatero doporučení pro distanční výuku obdobného typu ZŠ speciální.....	54
8. Závěr.....	55
9. Literatura a zdroje.....	57
Seznam grafů	63
Seznam tabulek.....	64

1. Úvod

Distanční vzdělávání získává s rozvojem a dostupností moderních technologií své pevné místo v edukačním procesu. Ve většině škol byla zavedena do vzdělávacího systému z důvodu nemožnosti prezenční výuky v době pandemie Covid-19.

Teoretická část seznamuje s cílovou skupinou – škola a žáci s lehkým, středně těžkým a těžkým mentálním postižením. Tito žáci jsou stále převážně vzděláváni na ZŠS, proto práce bude popisovat RVP ZŠS a poukáže na zařazení ZŠS v českém školském systému. Dále se zaměří na možnosti forem distančního vzdělávání a možnost aplikací a přístupů, které je možné využít při distanční výuce. Dle dostupných pramenů bude analyzovat klady a zápory v distanční výuce.

Praktická část reaguje na formu vzdělání – distanční výuku, kterou byl školský systém donucen v krátkém čase realizovat. Učitelé nejen základních škol, ale také základních speciálních škol nebyli v této oblasti vzdělání nebo ani nemuseli mít odpovídající hardwarové či softwarové zázemí pro realizaci distanční výuky.

Diplomová práce si klade v praktické části za cíl získat příklady dobré praxe pro případ distanční výuky pro školy obdobného zaměření, a tím získat návod pro speciální pedagogy, jak podpořit holistickou neboli celostní pohodu dětí při distanční výuce. Bude využito dotazníkové metody, kdy budou osloveni všichni pedagogičtí pracovníci Speciální základní školy Poděbrady, příspěvková organizace. Dotazníková metoda bude zaměřena na hodnocení a konkrétní praktické zkušenosti těchto pedagogů s distanční výukou. Výstupem budou příklady dobré praxe pro případ distanční výuky pro školy obdobného zaměření.

Přínos pro mou osobu jako pro budoucího pedagoga je v nabytí informací o probíhající distanční výuce realizované ve Speciální základní škole v Poděbradech a ucelení si informací o pozitivním vlivu, zajištění podpory zdraví a bezpečí pro děti s postižením při distanční výuce.

2. Charakteristika ZŠ Speciální

Tato diplomová práce se zabývá zajištěním pohody žáku při distanční výuce na základní škole speciální, proto je nutné popsat základní školu speciální a poukázat na zařazení v českém školském systému.

Základní škola speciální se liší od běžných základních škol především organizací a obsahem výuky. Učivo je zde zaměřeno zejména na osvojování si základních dovedností a důraz je kladen na praktické zvládnutí činností v běžném životě. Absolvováním ZŠ speciální žák získává základy vzdělávání (Bartoňová, Vítková, 2007).

V základní škole speciální se vzdělávají žáci se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se souběžným postižením, více vadami a autismem. Absolvování ZŠ speciální může trvat deset ročníků. První stupeň je tvořen 1. – 6. ročníkem a druhý 7. – 10. ročníkem. K přijetí do ZŠ speciální musí mít žák doporučení od odborného lékaře a školského poradenského zařízení s předchozím svolením zákonného zástupce. Vzdělávání se přizpůsobuje žákům s nízkou úrovní rozumových schopností, nedostatečnou úrovní soustředění, psychických abnormalit a nízkou úrovní rozvoje volných vlastností. Po absolvování vzdělávacího programu žák získává stupeň základy vzdělání, které je doloženo vysvědčením. Probíhá snaha rozvíjet jejich schopnosti a usnadnit jim vstup do praktického života (Švarcová 2006, s. 72)

Odborné vedení ve škole zajišťují zejména speciální pedagogové, asistenti pedagoga a vychovatelé. Počet pedagogického personálu může být navýšen v závislosti na rozsahu postižení žáků. Maximální počet žáků ve třídě je 6–8. Hodnocení je realizováno formou slovního hodnocení. Školní docházka je desetiletá, koncipována dle rámcového vzdělávacího programu pro obor vzdělání základní škola speciální (RVP ZŠS). Škola spolupracuje s celou řadou odborníků. Ti se podílí na komplexní péči o žáky. Vybavení školy je přizpůsobeno specifickým potřebám žáků. (Bazalová, 2014).

2.1. Kurikulární dokumenty ZŠS

Speciální základní škola je zřízena podle §16 odst. 9 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání – školský zákon (MŠMT, ©2013-2021). Školu navštěvují žáci, kterým nevyhovuje z rozličných důvodů vzdělávání na běžné základní škole a byla jim přiznána podpůrná opatření 3. –5. stupně. Vzdělávání na základní škole speciální má deset ročníků. Ročníky se člení na první a druhý

stupeň. Vzdělávací program se na základní škole speciální rozděluje na čtyři stupně: nižší (3 roky), střední (3 roky), vyšší (2 roky) a pracovní (2 roky). Způsob vzdělávání se vykonává v podmínkách vhodně upravených pro tyto žáky (MŠMT, ©2013-2021).

RVP ZV minimální výstupy. Vodítkem pro pedagogy při tvorbě IVP jsou minimální doporučené výstupy především v rámci třetího stupně pedagogické podpory. Minimální výstupy nejsou použitelné pro žáky s nižšími stupni podpory. IVP je vytvářen ve třetím stupni na základě ŠVP. Minimální doporučené úrovně jsou cílovou úrovní, kterou lze překročit. Pokud je IVP vytvářen pro žáka s podpůrnými opatřeními čtvrtého stupně, mohou být sníženy očekávané výstupy pod minimální doporučenou úroveň. Očekávané minimální výstupy musí být náročnější než očekávané výstupy v RVP ZŠS (MŠMT, ©2013-2021).

RVP ZŠS Dokument státní úrovně, který vymezuje rámce vzdělávání a vytváří podklad pro vypracovávání školních vzdělávacích programů (ŠVP). ŠVP pak představuje kurikulární dokument na školní úrovni, přičemž každá škola si vytváří svůj, podle kterého je na škole uskutečňováno vzdělávání. Oba kurikulární dokumenty jsou ředitelem školy zpřístupněny na veřejném místě (RVP ZŠS, 2008). Základní školu speciální určuje Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální (RVP ZŠS, 2008), tento dokument má dva díly a je rozdělen dle stupňů a závažnosti mentálního postižení žáků.

RVP ZŠS Díl I. je koncipován pro vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením, pro které je potřeba vytvořit vhodné podmínky. Podmínky vyžadují především klidné a vstřícné prostředí, pocit bezpečí a jistoty, přátelskou atmosféru a umožňující klid na práci. Aby žáci v rámci svých možností dospěli k cílů základního vzdělávání, je dán předpoklad úspěšného vývoje uspokojováním základních potřeb i potřeb psychických a sociálních (Bartoňová, 2016).

V Dílu I RVP ZŠS se výuka pohybuje v rozsahu, odpovídajícímu výraznému snížení rozumových schopností žáků se středně těžkým mentálním postižením. Učivo je členěno do jednotlivých tematických okruhů. Učivo je vymezené a doporučené školám k dalšímu rozpracování a se rozpracovává do konkrétních ročníků nebo delších časových úseků ve vazbě na rozpracované očekávané výstupy. (RVP ZŠS, 2008).

(RVP ZŠS, 2008) zveřejňuje vzdělávací obsah vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením v základní škole speciální. Obsah je dělen do devíti vzdělávacích oblastí.

Vzdělávací oblasti I. díl:

- Jazyková komunikace (Čtení, Psaní, Řečová výchova)
- Matematika a její aplikace (Matematika)
- Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie)
- Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)
- Člověk a společnost (Člověk a společnost)
- Člověk a příroda (Člověk a příroda)
- Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- Člověk a svět práce (Člověk a svět práce)

RVP ZŠS Díl II. je určen pro edukaci žáků s těžkým mentálním postižením a souběžným postižením více vadami. Žáci, kteří jsou vzdělávání podle II. Dílu, mohou navštěvovat také přípravný stupeň ZŠ speciální.

Právo na vzdělávání mají ve speciálním školství i žáci s nejtěžšími formami mentálního postižení. Tito žáci byli v dřívějších dobách osvobozováni od školní docházky. Tito žáci mají zpravidla závažné mentální postižení, které je často spojené s dalšími těžkými poruchami motoriky, komunikačních schopností a zdravotním omezením. Vzdělávání těchto žáků je velmi obtížný a je nutností, aby byli žáci vzdělávání dle speciálně upraveného programu. Jedním z obsahů vzdělávání žáků s nejtěžšími formami postižení jsou hygienické návyky, stravování a sebeobsluha. Zvýšené úsilí je věnováno osvojení dovedností a návyků, které umožňují alespoň nízkou míru soběstačnosti (Bartoňová, 2016).

V Dílu II RVP ZŠS se osvojené dovednosti dostaví v lepší kvalitě života u těchto žáků i jejich blízkého okolí. Rozvoj tělesných funkcí vyžaduje intenzivní rehabilitační péči. Vzdělávání vyžaduje upravené podmínky odpovídající potřebám žáků a vážnosti jejich postižení. Pro rozvoj komunikace se využívá zejména alternativní a augmentativní systém. Vzdělávání je doplněno různými formami zdravotní tělesné výchovy a relaxačních činností charakteristické pro vzdělávání žáků s těžkým mentálním postižením, vyučování je individualizováno. Členění tříd vychází z úrovně individuálních schopností a potřeb žáků (RVP ZŠS, 2008).

Vzdělávací oblasti II. díl:

- Člověk a komunikace (Rozumová výchova, Řečová výchova)

- Člověk a jeho svět (Smyslová výchova)
- Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- Člověk a zdraví (Pohybová výchova, Zdravotní tělesná výchova, Rehabilitační tělesná výchova)
- Člověk a svět práce (Pracovní výchova)

2.2. Výchova ke zdraví na ZŠ speciální

Tato část bude věnována Výchově ke zdraví a jejímu zasazení do kontextu Rámcově vzdělávacího programu pro obor vzdělání Základní škola speciální, (dále jen RVP ZŠS). Zaměříme se na různé definice a pojmy zdraví, výchovy, zdravotní výchovy, výchovy ke zdraví.

Definici zdraví WHO z roku 1984 uvádí: *„Zdraví je stav, který na jedné straně umožňuje jednotlivcům i skupinám lidí poznat vlastní cíle a uspokojovat potřeby, na druhé straně pak reagovat na změny a vyrovnávat se se svým prostředím. Zdraví je chápáno jako zdroj každodenního života, a ne jako cíl života. Jde o pozitivní koncepci, která zahrnuje společenské a osobní zdroje, stejně jako fyzické možnosti.“* (Machová, 2006, str.9)

Zdraví definovala v roce 1946 i Světová zdravotnická organizace (angl. World Health Organization, dále jen WHO), kde uváděla, že zdraví je stav tělesné, duševní a sociální pohody, bez nepřítomnosti nemocí a vad.

Hartl, Hartlová (2000, s. 45) uvádí, že: *„Zdraví v negativním smyslu je nepřítomnost tělesné či duševní poruchy či nemoci nebo také, že se jedná o souhrn vlastností organismu, které jsou sto vyrovnávat se s měnícími se vlivy vnějšího prostředí, včetně pracovního a interpersonálního, aniž jsou narušeny fyziologicky důležité funkce.“*

Dalším pojmem je výchova. Slovník spisovné češtiny dle Holčíka (2009) rozeznává pro slovo výchova tři výrazy:

- Systematická a cílevědomá péče o tělesný a duševní rozvoj člověka,
- odborná a jiná edukace v nějakém oboru,
- určitý vyučovací předmět.

Pro pojem **zdravotní výchova** existuje vícero definic, Holčík (2009) vysvětluje zdravotní výchovu jako *„souhrn výchovně-vzdělávacích aktivit zaměřených na duševní, tělesný i sociální rozvoj lidí se záměrem přispět ke zlepšení zdraví jedinců, skupin i celé společnosti.“*

Výchova ke zdraví a zdravotní výchova si může člověk vysvětlovat jako stejné pojmy, ale není tomu tak. Jde o terminologický problém, se kterým se můžeme setkávat ve výchovné oblasti týkající se zdraví. (Hartl, Hartlová, 2000)

„Výchova ke zdraví je samostatným oborem. Je základním nástrojem podpory zdraví a prevence nemocí. Zabývá se ovlivňováním populace ke správnému způsobu života a ke změnám jednání a chování, které vyžaduje zdravotní stav jednotlivců a komunit. Je také nezbytnou součástí edukace pacientů v sekundární i terciární prevenci.“ (SZÚ, © 2013)

Výchova ke zdraví je v RVP ZŠS zařazena do oblasti Člověk a zdraví. Žáci se v této oblasti učí důležitým poznatkům souvisejícím se zdravím. Tyto poznatky by se měli naučit používat v běžném životě. Ve vzdělávací oblasti Člověk a zdraví se v žácích rozvíjí psychické a psychomotorické vlastnosti, sociální adaptabilita, rozvíjí pohybové a psychické vlastnosti a učí žáky pochopení hodnoty zdraví. (RVP ZŠS, 2008)

3. Mentálním postižení a jejich specifika

V následující kapitole se budeme zabývat klasifikací a popisem jednotlivých stupňů mentální retardace, vzhledem k zaměření výzkumné práce na základní škole speciální je tato část velmi důležitá. Popíšeme zde členění mentálního postižení a různých jeho forem.

3.1. Klasifikace mentálního postižení

Mentální postižení neboli mentální retardace

Dle MKN-10 (WHO, 2013) je *mentální retardace stav zastaveného nebo neúplného duševního vývoje, který je charakterizován zvláště porušením dovedností, projevujícím se během vývojového období, postihujícím všechny složky inteligence, to jest poznávací, řečové, motorické a sociální schopnosti. Retardace se může vyskytnout bez, nebo současně s jinými somatickými nebo duševními poruchami.*“

Švarcová, (2006) uvádí, že pod pojmem mentální retardace je možné představit si opožděný vývoj, který je ovlivněn vnitřními i vnějšími příčinami.

V současnosti se člověk s mentální retardací považuje za vzdělavatelného. Vždy tomu tak ale nebylo, protože na počátku tohoto století se v odborné literatuře uvádí, že lidé s mentálním postižením nejsou vzdělavatelní. Převládal ale názor, že cílená činnost, působení a stimulace rozvíjí schopnosti a mají na člověka pozitivní vliv. (Švarcová, 2000).

Valenta (2012) vysvětluje pojetí mentální retardace jako vývojovou poruchu rozumových schopností, snížením pohybových, řečových, kognitivních a sociálních schopností. Prenatální, perinatální i časně postnatální příčina oslabuje přizpůsobení schopností jedince.

Lehká mentální retardace je uváděna dle MKN-10 jako diagnóza F70, IQ se pohybuje mezi 50–69 body. V této skupině se nachází (80-85 %) jedinců s mentálním postižením, což je většina. Mentální věk se pohybuje na úrovni zhruba 9-12 let. Švarcová, (2011) ale uvádí, že mentální věk se pohybuje na úrovni zhruba 10–11 let.

Do věku 6 let se dítě s lehkým mentálním postižením v sociálních a komunikačních schopnostech výrazně neodlišuje od svých vrstevníků. Některé rozdíly se mohou objevit v senzomotorické oblasti (Černá, 2008).

Pipeková, (2017) uvádí, že se objevují časté potíže při psaní a čtení. Učení se nachází na praktické a mechanické úrovni. Lidé s lehkým mentálním postižením jsou sociálně a emociálně nevyzrálí a bývají snadno zneužitelní. Mají opožděnou řeč, která je ovšem dostačující ve všedním životě.

Slowík, (2007) uvádí, že lidé s lehkým mentálním postižením jsou práce schopní a v rámci možností zvládají soužití v sociálních rolích. Jejich obtíže s učením se většinou projevují v pozdějším věku.

Dle MKN-10 se uvádí, že **střední mentální retardace** je diagnóza F71 a IQ se pohybuje mezi 35–49 body. Zhruba 10 % lidí s mentálním postižením se pohybuje v pásmu středně těžké mentální retardace. Mentální věk je podle MKN-10 na hranici 6-9 let.

Zhruba u 10 % jedinců s mentálním postižením se objevuje středně těžká mentální retardace. Ve většině případů mají jedinci v chorobopisu i epilepsii, tělesné a neurologické postižení. Dosažení školních znalostí je značně ohraničené. Dosahují zvládnutí trivia. Potřebují ale neustálý dohled a úkoly je nutné pečlivě strukturovat. Schopnosti jsou rozdílné u každého jedince. U některých převažují sociální interakce a komunikace a někdo má lepší senzomotorické dovednosti (Švarcová, 2011).

Vývoj v dětství je opožděný. Jedinci se ale mohou vyspět k určité hranici nezávislosti a samostatnosti v oblasti sebeobsluhy a komunikačních dovedností. Tak aby zvládli každodenní život, potřebují různé stupně podpory (Slowík, 2007).

Černá, (2008) uvádí, že u jedinců se středně těžkým mentálním postižením je znatelné opoždění v motorickém vývoji. Postižení je znatelné v řečové projekci. Nutností je se věnovat zejména sebeobslužným činnostem.

Úroveň učení je mechanická a praktická. Rozvoj řeči je velice různorodý. Slovní zásoba chudá. Běžně se vyskytují chyby v artikulaci i gramatice. V řeči si pomáhají mimikou a gestikulací. Různorodá je i situace v samostatnosti a samostatném bytí. Někteří jedinci žijí jen s malou dopomocí, ale někteří jsou závislí na druhých. Zaměstnání je možné na chráněném pracovním trhu. Jejich morálka a pracovní tempo bývá kolísající. V chování může docházet k impulsivitě a zkratkovitému jednání. (Pipeková, 2017)

Dle MKN-10 se uvádí, že **těžká mentální retardace** je diagnóza F72, IQ se pohybuje mezi 20–34 body. Mentální věk se nachází přibližně na úrovni 1,5 roku–3,5 roku (MKN uvádí 3–6 let). Tato skupina činí přibližně 5 % v populaci mentálně postižených.

Tuto skupinu popisuje Černá, (2008) jako skupinu s chabým motorickým vývojem, minimálním vývojem řeči, zpravidla dochází k osvojení několika málo slov a neschopností zvládnout sebeobsluhu.

Ve vzdělávání má nezastupitelnou roli rehabilitační péče. Přidružená jsou i další postižení. Tělesné, neurologické, epilepsie a přidružené vady. Jedinci s těžkou mentální retardací nejsou schopni dosáhnout zvládnutí trivia. (Švarcová,2011)

Potřeba soustavné pomoci a neschopnosti samostatného života (Slowík, 2007). Velké procento lidí s těžkým mentálním postižením má výrazné poruchy motoriky, následkem chybného vývoje centrálního nervového systému nebo jeho poškozením. V oblasti sebeobsluhy jsou schopni dosáhnout pouze úrovně základních hygienických návyků. (Pipeková, 2017)

Dle MKN-10 se uvádí, že **hluboká mentální retardace** je diagnóza F73, IQ nižší než 20 bodů. Mentální věk je nižší než 18 měsíců (dle MKN-10 je věk mezi 0–3 roky), bohužel vzhledem k hloubce postižení ho není možné přesně určit. Tento typ mentální retardace se objevuje u 1 % osob s mentálním postižením.

Výchova a vzdělávání jsou velmi omezené. Mírný pokrok lze zaznamenat v motorických, komunikačních a jiných dovednostech vhodnými speciálními metodickými postupy. Diagnózu provázejí i poruchy autistického spektra. (Švarcová, 2011).

Osoby s hlubokou mentální retardací vyžadují celoživotní péči díky rozsáhlým postižením a nedostatečným fungováním v sensorických oblastech (Černá, 2008).

Postižení je ve většině případů doprovázeno imobilitou. Porozumění je velmi omezené. Celodenní péče je vyžadována i při základních potřebách, jako je jídlo nebo toaleta. Řeč je zpravidla nerozvinutá. Reakce přichází většinou až na výrazné zrakové podněty, dotykové podněty a emoce. Nespokojenost projevují svalovým napětím nebo pláčem, spokojenost úsměvem. Tento typ retardace postihuje všechny smyslové orgány (Pipeková, 2017).

Jiná mentální retardace se dle MKN-10 uvádí, jako diagnóza F78 a diagnostikuje se u jedinců, kdy je složité nebo nemožné je vyšetřit. Důvodem je postižení smyslové nebo somatické. Jedná se například o osoby neslyšící, nevidomé, osoby s poruchou autistického spektra apod. (Slowík, 2007). Stejně tak tuto kategorii popisuje i (Švarcová, 2011).

Neurčená mentální retardace se dle MKN-10 uvádí jako F79. Podle Slowíka (2007) i Švarcové (2011) se používá tato diagnóza v případě, že jedinec má mentální retardaci, ale je těžce zjištělné určit, do které z výše uvedených kategorií tohoto jedince zařadit.

4. Distanční vzdělávání

Čtvrtá kapitola se bude věnovat distančnímu vzdělávání, kde budou popsány různé možnosti, formy, platformy, výhody a nevýhody distanční výuky. Tato kapitola diplomové práce je důležitá pro následující praktickou část, neboť je potřeba získat základní informace pro tvorbu výzkumu, který se zabývá právě distančním vzděláváním. Výhody a nevýhody distanční výuky podhalí možné problematické oblasti, na které je potřeba se zaměřit v dotazníkové části. Distanční vzdělávání neznámá pouze vzdělávání realizované přes internet či elektronickou formou. Tento fakt bude reflektován v provedeném dotazníkovém šetření, zdali učitelé na Základní škole speciální v Poděbradech využívali i jiné formy distanční výuky než prostřednictvím webových stránek na internetu, jakožto hlavního zdroje inspirace.

4.1. Definice pojmu a základní principy distančního vzdělávání

Většinová společnost si spojuje distanční výuku především v souvislosti s koronavirovou pandemií a s rozvojem digitálních technologií. Dle Černého (2015) spadá distanční vzdělávání do dob, dávno předtím, kdy existoval svět bez internetu. Geografická oddělenost učitele a žáků je hlavním znakem distančního vzdělávání. Při této formě vzdělávání nemají studenti přímý kontakt s vyučujícím.

Podobný fakt uvádí i Všetulová (2007), která zmiňuje, že distanční vzdělávání přináší jednoduchost v tom, že účast studentů i vyučujících nemusí být osobní. Další rozměr, který autoři uvádí je rozměr časový. Účastníky vzdělávání nemusí dělit jen prostor, ale i čas setkávání. Tím vzniká další prostor pro distanční vzdělávání – zprostředkovaný videohovor. Veškerá nebo velká část distanční výuky mezi učitelem a žáky je oddělena v čase i prostoru. Probíhá skrze elektronický nebo tištěný materiál.

Zlámalová (2003) uvádí, že distanční studium je vzdělávací platforma, která se uskutečňuje ve větší či menší míře pomocí řízeného samostatného studia. Využívá k tomu všechny dostupné didaktické komponenty a technické nástroje, díky kterým lze demonstrovat učivo, navazovat kontakt se žáky, ověřovat pokroky ve studiu a posuzovat studijní výsledky.

V Pedagogickém slovníku nalezneme obdobný termín, který uvádí, že samostatné studium bez kontaktu žáků s vyučujícím, je zprostředkováno specializovanou organizací prostřednictvím médií. (Průcha 2003)

4.2. Formy distančního vzdělávání

Distanční výuku lze realizovat různými způsoby, metodami a formami. V době pandemie Covid-19 byla realizována výuka jednou nebo kombinací několika různých forem.

On-line výuka

Bezpochyby jednou z nejvyužívanějších forem distančního vzdělávání se stala zcela jistě on-line výuka. V této formě probíhá přenos výukových materiálů a informací prostřednictvím webových a jiných sítí.

Metodika doporučení pro distanční vzdělávání, popisuje online výuku, jako dálkové vzdělávání, které je realizováno za pomoci internetového připojení a je při ní využíváno různých digitálních technologií. (MŠMT ©2013-2020)

Drtnina (2011) popisuje online výuku jako vzdělávání, ke kterému využívá podoby počítačových sítí, nejčastěji internet nebo intranet, ale i jiných typů sítí, například mobilní sítě. Online výuku popisuje jako vzdělávací proces, při kterém se pomocí moderních informačních a komunikačních technologií, dosahuje stanoveného cíle.

Off-line výuka

Výuka v této formě neprobíhá za pomoci internetu a k její realizaci není nutné využívat digitální technologie. Je šířena prostřednictvím paměťových médií. Jedná se o samostudium, při kterém žáci plní úkoly z učebnic nebo pracovních listů. Díky internetu, který je v současné době na vysoké úrovni, se tato forma v dnešní době využívá podstatně méně. Přenos výukových materiálů prostřednictvím internetové sítě je mnohem pohodlnější a rychlejší než prostřednictvím paměťových médií. Velkou výhodou off-line výuky je nízký nárok na technické vybavení žáka a jeho schopnost práce s komunikačním zařízením.

Drtnina (2011) uvádí, že pro off-line výuku není nutné internetové připojení. Výukové materiály jsou přenášeny na paměťových médiích – flash disk, DVD, CD-ROM, pevný disk, paměťové karty. V současné době je aplikace off-line výuky realizovaná zejména v domácím prostředí.

Metodické doporučení vydané Ministerstvem školství označuje off-line výuku za vzdělávání na dálku. K výuce není třeba digitální technologie, protože neprobíhá přes internet. Jedná se o samostudium, ke kterému je využíváno pracovních listů a učebních materiálů. Off-line výuka zahrnuje i plnění úkolů v domácím prostředí, kde mají žáci přirozené podmínky.

Může se jednat o nácvik sebeobslužných činností a pomoc v domácnosti. (MŠMT, ©2013-2020)

Dršina (2011) i MŠMT, (©2013-2020) se shodují a dělí online výuku na dva typy: Synchronní a Asynchronní.

Synchronní výuka

Synchronní výuka probíhá ve virtuálním prostředí, kde jsou žáci a učitelé ve stejný čas. Setkávají se každý den, jako kdyby byla škola otevřená. Připojují se pomocí videohovorů a jsou v kontaktu se spolužáky a učitelem. Hodina probíhá tak, jako při klasické prezenční výuce.

Dle Dršiny (2011) je synchronní výuka popisována jako forma vzdělávání, při níž se žák s učitelem sejdou ve stejném čase, ale na odlišném místě. Pro synchronní výuku je potřeba stabilní připojení k síti a smluvený čas pro setkání. Z těchto důvodů je tato forma náročná na časový rozsah a není časově flexibilní. Záleží na rychlosti a dostupnosti internetového připojení, aby se co nejefektivněji nahradila prezenční výuka. Ke komunikaci mezi žákem a učitelem je možné využívat mnoho komunikačních nástrojů. Výhodou setkávání se ve virtuální třídě je, že dochází k vysvětlení látky ze strany učitele, který žáci potřebují k pochopení vyučované látky. Pedagog může provádět zpětnou kontrolu, jak si žáci osvojili dovednosti nebo probírané učivo.

Průcha (2003) uvádí, že výhodou virtuální třídy je kontakt a možná sociální interakce mezi žáky, ale i učitelem. Díky nemožnosti kontaktu dochází k sociální izolaci a ta vede k narušení socializace jedince. Průcha socializaci popisuje jako celoživotní proces, při kterém si jedinec osvojuje formy chování a jednání, hodnoty, poznatky, jazyk, kulturu a tím se začleňuje do společnosti. Socializace se realizuje hlavně sociálním učením, komunikací a vzájemnou interakcí. Digitální kontakt nedokáže plnohodnotně nahradit vzájemnou interakci a běžné fyzické setkávání, ale může se stát alespoň částečnou náhradou.

Ministerstvo školství ve svých metodických pokynech upozorňuje, že synchronní výuka může částečně suplovat sociální izolaci, karanténu a omezený pohyb, který může negativně působit na psychiku žáků. Učitel může při setkávání ve virtuálním prostoru motivovat žáky a podpořit je v učení. (MŠMT, ©2013-2020)

Je důležité si uvědomit, že ve školském prostředí nejde pouze o osvojování si znalostí a dovedností, ale především také o socializaci žáků, kteří se tak učí žít ve společnosti.

Asynchronní výuka

V ranném období pandemie Covid-19, kdy nebyla známa situace vývoje, byla distanční výuka realizována právě asynchronně. Byl to první způsob řešení výuky, kterou využívala většina škol. Asynchronní forma výuky není dlouhodobě vhodná. Studentům schází kontakt s učitelem. Komplikací mohou být předměty, u kterých je nutná přítomnost učitele a kontakt je nepostradatelný. Na prvním stupni jsou to převážně předměty psaní a v dalších stupních vzdělávacího procesu se jedná o výuku cizích jazyků.

Dršina (2011) uvádí, že asynchronní výuka je uskutečňována online, ale neprobíhá ve smluvený čas. Učitelé poskytují výukové materiály, které mají žáci zpracovat v určeném časovém období. Výuka nemá charakter videokonference, probíhá prostřednictvím hlasových či psaných zpráv, emailem, chatovací místnosti. Je potřeba, aby pedagog zadání poskytl srozumitelně a jasně, tak aby ho žák pochopil a mohl úkol splnit. Dršina upozorňuje na velkou časovou flexibilitu všech účastníků, kdy se žáci a učitelé nesetkávají každodenně. Pracují na zadaných úkolech v čase podle jejich vlastního rozvrhu. Dršina upozorňuje i na problém, kterým je samostatnost, motivace a chybějící sociální kontakt, který žáci postrádají. Asynchronní výuka probíhá bez dozoru pedagoga, je proto zapotřebí větší motivace a aktivní přístup ze strany žáků.

Asynchronní výuku Ministerstvo školství popisuje podobně jako Dršina. Zdůrazňuje, že při asynchronní výuce žáci pracují vlastním tempem a v čase, který si sami zvolí. Pracují na určených úkolech a nepotkávají se v online prostředí. Využívají různých forem a aplikací, které mohou využívat samostatně. Dále je to také prostředí, ve kterém žáci naleznou zadávané úkoly a poskytovanou zpětnou vazbu. (MŠMT, ©2013-2020)

4.3. Pozitiva a negativa distanční výuky

V této části se zaměřím na pozitiva a negativa distančního vzdělávání. Pasáž o pozitivěch a negativěch distanční výuky podhalí možné problematické oblasti, na které je potřeba se zaměřit v dotazníkové části. Distanční výuka jakožto odlišná forma výuky oproti prezenčnímu vzdělávání s sebou nese jisté výhody i nevýhody. Rozdíly v distanční výuce vyplývají z pojetí výuky, míry samostatnosti a absenci fyzického kontaktu účastníků výukového procesu. Každý vyučující a studující je individuální osobnost, a to co někomu vyhovuje, může být pro druhého nevyhovující.

Zlámalová (2008) uvádí, že distanční výuka ukazuje na odlišnosti při předávání znalostí a dovedností, zpětnou vazbu, ale i hodnocení a pokrok žáka. Přes všechna pozitiva, má distanční výuka spoustu negativ a s nimi se musí pedagog poprat. Pro mnoho pedagogů, ale i žáků mohou být tato negativa nepřekonatelným problémem, pro ně není tato forma vzdělávání vhodná.

Pozitiva distančního vzdělávání

Prezenční setkávání je o mnoho více náročné na **finance**. Účastníci je musí vložit do dopravy i dalších aktivit spojených s prezenční formou setkávání. Náklady za dopravu tvoří nejvýraznější finanční ztráty. Neméně významné finanční ztráty mohou tvořit výdaje za ubytování a stravování. Studenti jsou nuceni platit za stravování mimo domácí prostředí, které by si mohli připravit doma mnohem levněji. Velkou výhodou je fakt, že pedagog poskytuje většinu materiálů zdarma. Černého (2015) se žákům sníží finanční rozpočet za výukové materiály, protože velká část těchto materiálů je v digitální podobě.

Černý (2015) uvádí, že účastníci vzdělávání mohou uskutečňovat výuku z jim známého **prostředí**, kde je nic neruší a mohou se plně věnovat probíhající výuce. Většinou se jim v domácím prostředí nestane, že by byli nezabezpečeni a omezeni pomůckami, které jsou nuceni nosit na prezenční výuku. Žáci mají přístup k materiálům a informacím o probíhající distanční výuce odkudkoliv. Drtina (2011) vidí výhodu prostředí v tom, že výukové materiály jsou přístupné celodenně, a proto probíhá studium dle vlastního tempa a žák není omezen rozvrhem školy.

Místo a čas jsou další výhodou formy distančního vzdělávání. Čas ušetříme tím, že vyučující ani žák se nemusí setkávat na určitém místě v určitý čas. Vznikne tak prostor k volnočasovým aktivitám nebo k samostudiu. Žákům také vzniká prostor k plnění úkolů, které si mohou naplánovat flexibilně, dle svých možností. (Drtina, 2011)

Účinnost distančního vzdělávání je velice proměnlivá. Drtina (2011) je názoru, že kvalitně zpracované materiály pro distanční výuku s multimediálními prvky, umožňují zkvalitnit příjem a zapamatování veškerých informací. Díky propracovaným a kvalitním multimediálním materiálům může učitel učinit kontrolu skrze širokou škálu aplikací a programů. Pedagog získá zpětnou vazbu od všech zúčastněných žáků a pokud jsou veškeré požadavky naplněny, lze hovořit o pozitivním prvku distanční výuky.

Drtina (2011) zmiňuje velké pozitivum v **aktualizaci** učiva při distanční výuce. Pedagog je schopen se flexibilně přizpůsobit aktuálním informacím během probíhající výuky,

upravit je a žákům je zprostředkovat. Tento způsob není možný realizovat v tištěných materiálech a v učebnicích. Distanční výuku lze aktuálně upravovat v souladu s vývojem určitého vědního oboru, bez nutnosti distribuce nových verzí tištěných výukových materiálů, které přináší další finanční náklady.

Všetulová (2007) uvádí ve své Příručce pro tutorů skutečnost, že **multimediálnost** rozvíjí lepší uchopení učiva za pomoci více smyslů. Stejný názor má i Zlámalová (2003), ta uvádí, že právě distanční výuka upotřebí multimediálních a informačních technologií. Prostřednictvím multimediálních prostředků se výukový proces zkvalitňuje. Hlavním prostředkem, který dokáže zkvalitnit výuku je nepochybně pedagog, který maximálně použije multimediálnost.

Celkové shrnutí pozitiv distančního vzdělávání:

Studující i vyučující:

- při plánování povinností jsou účastníci více flexibilní,
- nižší časová náročnost na dopravu,
- mají podstatně nižší finanční náklady na stravu, ubytování a dopravu,
- výuka probíhá ve známém prostředí s dostatečnými učebními pomůckami,
- dostupnost učebních materiálů po dobu 24 hodin denně, ke kterým mají přístup z jakéhokoliv zařízení,
- učitel využívá různorodé multimediální prvky, které vedou k efektivnímu vzdělávání,
- okamžitá modernizace studijních materiálů.

Negativa distančního vzdělávání

Jedním z negativ distančního vzdělávání je **technologické omezení**. Drtina (2011) uvádí, že při synchronní výuce mohou být internetové stránky a aplikace omezeny především funkcími internetového připojení a rychlostí připojení. V případě přetížené sítě, pomalého nebo úplného výpadku internetového připojení může být výuka ohrožena. Díky neustále se zlepšujícímu připojení a navyšující se rychlosti internetového připojení se situace značně zlepšuje.

Dalším negativem je **omezená výuka pro žáky se speciálně vzdělávacími potřebami**, pro které mohou být překážkou některé typy zadaných úkolů. Drtina (2011) uvádí, že v tomto případě je učitel ten, který musí situaci adekvátně zvládnout.

Dršina (2011) popisuje negativa při výuce, ale i **osobní nechuť** pro tento typ výuky. Některým žákům se nepracuje dobře s textem, který se zobrazuje na monitoru počítače, a proto může být výuka překážkou. Jiní žáci nejsou schopni přijmout nové technologie, z důvodu obtížnosti. Jsou i žáci, kteří ke studiu potřebují papírovou formu textu, do které si mohou dopisovat vlastní poznámky.

Dalším velkým negativem, je **nedostatečná socializace**. Žákům chybí vzájemná pomoc, stejně tak každodenní interakce a komunikace se spolužáky. Sociální izolace spojená s absencí prezenční výuky přinesla pro účastníky výukového procesu problém, který má negativní dopad na fyzické a psychické zdraví žáků. Absence sociálních kontaktů neprobíhala jen ve školských zařízeních, ale také v mimoškolních aktivitách a kroužcích, které v období pandemie byly uzavřeny. (EDUin, ©2020)

Publikace Distanční studium v otázkách zmiňuje problém v rozvoji **komunikativních kompetencí** a práci v týmu: „*Jistým problémem při distančním studiu je osvojování sociálně interaktivních dovedností – např. týmová práce, sociální komunikace, skupinové řešení problémů, manažering a získávání složitějších odborných dovedností při technické a laboratorní práci.*“ (Průcha a Míka, 2000, s. 6)

Velkým negativem jsou **vysoké nároky na přípravu a realizaci distanční výuky**. Jak ukazují data z výzkumu Kalibro Projekt (2020), polovina dotazovaných učitelů pociťuje vyčerpání z výuky, v 38 procentech se cítí často vyčerpání a v 7 procentech odpovídali, že se cítí vyčerpání nepřetržitě. Příprava na realizaci, ale i samotná realizace distanční výuky je pro velkou řadu učitelů časově náročná a vyčerpávající. Problém nastává u učitelů, kteří se s distanční výukou nikdy v rámci své praxe neseťkali, nejsou technologicky zdatní, a mohou mít se zavedením distanční výuky přes informační technologie problém, to souvisí většinou s pedagogy starších ročníků. Ve výzkumu Kalibro Projekt (2020) odpovídali učitelé i na otázku, co jim nejvíce komplikovalo distanční výuku a na tento dotaz odpověděla téměř polovina učitelů, že distanční výuku jim komplikovali nedostatečné znalosti IT a třetina respondentů uvedla, že překážkou bylo nedostatečné technické vybavení.

Celkové shrnutí negativ distančního vzdělávání:

- vysoké finanční požadavky na realizaci distančního vzdělávání,
- obtížné uskutečnění pro mnohačlenné rodiny,
- snížená kvalita informačních technologií,
- nesrozumitelnost a nepochopení pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,
- chybějící sociální kontakt,
- nesnadná kooperace žáků v týmové práci,
- náročnost přípravy pro na učitele.

4. Možnosti distanční výuky

V této části se zaměříme na možnosti distanční výuky. Možnosti pro řízení výuky lze definovat jako komplexní, pomocí kterých lze komunikovat se studenty. Ve speciální základní škole je nutné přihlídnout i k možnostem alternativní a augmentativní formě výukového programu nebo jejím propojením. Níže jsou představeny vybrané výukové platformy.

4.1. Interaktivní online výuka

Interaktivní výuka je moderní a pokrokovou metodou výuky na základních školách speciálních. Jedním z nejvýznamnějších cílů této metody je předložit žákům zábavnější a méně stereotypní formu výuky, a tím zvýšit jejich zájem o učení. Úkolem dětí není již být pouhými posluchači, ale aktivně se zapojovat do výuky. (Průcha, 2008)

Pro správné fungování interaktivní výuky je důležité použití interaktivních učebnic jako softwaru pro výuku na zařízeních, kterými jsou například iPady a interaktivní tabule. Tyto učebnice nabízejí použití všech interaktivních prvků přímo během výuky. (Slavík, 1997)

„Interaktivita umožňuje oboustrannou komunikaci (učící se vs. Multimediální učební pomůcka) a student tak má možnost prostřednictvím uživatelského rozhraní aktivně zasahovat do chodu programu, a nejen pasivně percipovat jeho obsah. Ke svému chodu, k tomu, aby mohlo docházet k interakci uživatele, vyžadují multimédia zpravidla techniku – většinou se jedná o multimediální počítač s příslušnými periferními zařízeními. Mezi často využívané multimediální učební pomůcky lze zařadit např. výukový software, didaktické počítačové hry nebo multimediální výukové prezentace.“ (Dostál, 2009, s.24)

4.2. Nástroje pro komunikaci

Elektronická pošta, zkráceně e-mail nebo jen mail, je způsob odesílání, doručování a přijímání zpráv přes elektronické komunikační systémy. Při posílání pošty přes internet má být zaručen spolehlivý přenos zprávy i v případě dočasného výpadku cílového serveru. Každý uživatel musí mít pro příjem zpráv svoji e-mailovou adresu, která identifikuje jeho elektronickou poštovní schránku. (Taylor, 2009)

Aplikace Seesaw (houpačka) umožňuje učitelům jednoduše vytvořit a spravovat třídy. Žákům tvořit svůj digitální deník – digitální portfolio, do kterého mohou ukládat všechno, co ve škole vytvoří a zažijí. Společně mohou sdílet informace i komentovat svou práci. Přístup je

možný jak z webového rozhraní, tak z aplikací pro iOS, Android i Chromebook. Aplikace má také speciální „vstup“ pro rodiče, kteří mohou sledovat práci a výsledky svých dětí odkudkoliv.

Portfolio může obsahovat:

- textové dokumenty a poznámky s možností editace a komentování,
- obrázky a fotografie,
- videa,
- webové odkazy,
- využití kreslicích a psacích nástrojů.

Tvořit obsah mohou žáci buď přímo v aplikaci (obrázky, text), nebo učitelé mohou vložit/vyfotit/naskenovat jakýkoliv vytvořený materiál (napsaný úkol, test, namalovaný obrázek, rukodělný výrobek, audio/video nahrávku básničky, písně, čtení..., prostě cokoliv).

Přihlášení je zvlášť pro učitelé i pro žáky. Do třídy lze pozvat rodiče, kteří mají po přihlášení možnost nahlížet kdykoliv do portfolia svého dítěte, a pokud je tato funkce učitelem povolena, také komentovat a hodnotit jeho práci. (iSEN©2022)

*„Aplikace **WhatsApp** umožňuje velmi jednoduchým ovládním lidem komunikovat pomocí zpráv nebo videohovorů. Aplikaci vyvinul v roce 2009 Jan Koum a od samého vzniku její oblíbenost rapidně rostla. Používání je zcela bezplatné, zprávy se posílají přes internet. Uživatel musí platit pouze za datové připojení. Umožňuje hromadné chaty pro psaní si s více uživateli najednou.“* (Randall, 2015, s. 225–228)

Google Meet je platformou pro všechny majitele g-mailového účtu. Google Meet je možné používat pomocí aplikace z mobilního telefonu nebo přes webový prohlížeč. Google Meet umožňuje připojení pro 250 účastníků. V rámci hovoru je možné sdílet obraz, prezentaci nebo používat textový chat. Výhodou Google Meet je jeho jednoduchost na využívání. Zakladatel schůzky v kalendáři vytvoří událost a následně svým žákům rozešle vygenerovaný odkaz, ke kterému se připojí. (Edumatik.cz, [online])

Asi nejpoužívanější funkce Facebooku je **Messenger**. Jedná se o posílání zpráv, zpočátku bylo součástí Facebooku, ale nyní je aplikace Messenger oddělená. Messenger nabízí vychytávky, kterými jsou například: nahrávání hlasových zpráv, posílání fotografií, videí, GIFů nebo příloh. Velmi používané jsou videohovory, obzvláště během pandemie COVID-19 vzrostlo jejich užití. (Posílání zpráv, © 2021)

4.3. Webové stránky

Webové stránky uvádím jako hlavní zdroj, který patří k nejčastějším zdrojům, kde pedagogové vybrané základní školy speciální čerpají inspiraci a materiály pro výuku.

„S nápadem na založení webu přišel technik v počítačových vědách Tim Berners-Lee v roce 1989, popsal jej jako univerzálně propojený informační systém, pomocí kterého se uchovají data nebo odkazy. Tato funkce by byla přístupná pro všechny jak k vyhledávání, tak k ukládání informací.“ (Chatfield, 2013, s. 8)

„Všichni, kdo používají internet, znají webové stránky. Přesto, že vzhled webu vypadá jednoduše, neznamená to, že to platí i o jeho tvorbě. Za vytvořením náročnějších stránek stojí spletité aplikace, na jejichž použití je potřeba sběr, čtení a vyhodnocování dat.“ (Lacko, 2001, s. 9)

„Webové stránky mají také různé podoby, například slouží jako: informační blog, osobní stránka nebo firemní prezentace. Vytvořit je umožňují systémy Wordpress, Drupal či Joomla, ale i mnoho dalších.“ (Šestáková, 2013, s. 17)

5. Úvod do praktické části

Praktická část se zaměřuje na konkrétní praktické zkušenosti pedagogů, na způsob, formy, aplikace a možnosti přístupů distančního vzdělávání na vybrané základní škole speciální. Účastníci výzkumu budou osloveni pomocí strukturovaného dotazníku. Osloveni budou všichni pedagogičtí pracovníci, včetně asistentů pedagoga, kteří se taktéž podíleli pod vedením třídního učitele na pomoci při distanční výuce. Při vyhodnocení budou respondenti rozděleni do čtyřech skupin – třídy přípravného stupně (jedna třída), třídy základní školy (šest tříd), třídy podle RVP ZŠ I. Díl (šest tříd) a třídy podle RVP ZŠ II. Díl (tři třídy) – a budou porovnány výukové metody v jednotlivých typech tříd. Výzkumu se zúčastnila i školní logopedka, která pracuje s žáky speciálních tříd a s žáky základní školy.

5.1. Cíl výzkumného šetření

Jak je patrné z názvu této práce, cílem výzkumného šetření je získat konkrétní praktické zkušenosti pedagogů, způsobů, forem, aplikací a možností přístupů distančního vzdělávání na vybrané základní škole speciální. Výzkumné šetření probíhalo na Základní škole speciální v Poděbradech po skončení distanční výuky na jaře 2021. Stanoveny jsou hlavní cíle výzkumné práce a cíle výzkumného šetření.

Hlavní cíle výzkumného šetření jsou:

1. Zjistit, jak probíhala distanční výuka na realizované Základní škole speciální v Poděbradech.
2. Zjistit, jaké aplikace a postupy se osvědčily pro práci ve vybraných třídách
  - Třídy přípravného stupně
  - Třídy zřízené podle RVP ZŠ I. Díl
  - Třídy zřízené podle RVP ZŠ II. díl
  - Třídy základní školy
3. Získat příklady dobré praxe pro případ distanční výuky pro školy obdobného zaměření, a tím získat návod pro speciální pedagogy.
4. Zjistit, jak byla zajišťována Výchova ke zdraví v průběhu distanční výuky na vybrané základní škole speciální.

Dílčí cíle výzkumného šetření:

1. Zjistit, jakou formou a s využitím jakých prostředků probíhala komunikace během distančního vzdělávání na vybrané základní škole speciální.
2. Dalším cílem výzkumného šetření je zjistit, kde nejčastěji čerpali pedagogičtí pracovníci materiály pro výuku.
3. Jedním z dalších cílů je zjistit, co bude nejčastějším obsahem výuky, na který se pedagogové zaměřovali a zda ji zaměřovali směrem k podpoře a bezpečí žáků.
4. Dalším cílem je zjistit, jak dlouho se dokáží žáci soustředit na výuku.
5. Dalším cílem výzkumného šetření je zjistit důvody neúčasti žáků při distanční výuce.
6. Cílem jsou získat informace o pozitivích a negativích distanční výuky.
7. Posledním cílem je zjistit spokojenost pedagogických pracovníků při distanční výuce.

Výzkumné otázky

Na základě dosavadních teoretických poznatků byly vzhledem k cílům této výzkumné práce stanoveny následující předpoklady:

1. Domnívám se, že byla pro komunikaci použita kombinovaná forma – on-line i off-line – a komunikace probíhala přes platformu Seesaw nebo Email.
2. Předpokládám, že webové stránky patří k nejčastějším zdrojům, kde čerpají pedagogové inspiraci a materiály pro výuku.
3. Očekávám, že nejčastějším obsahem výuky vzhledem k typu školy v době distanční výuky bude jednoznačně podpora zdraví a bezpečí.
4. Domnívám se, že děti ze speciální základní školy se soustředí na velmi krátkou dobu.
5. Domnívám se, že důvody nepřítomnosti žáků při distanční výuce budou návštěvy lékaře a nemoci, které jsou díky diagnózám na základní škole speciální velmi časté.
6. Předpokládám, že největšími pozitivy distanční výuky bude posun pedagogů v ICT technikách. Negativem, se domnívám, že bude chybějící sociální kontakt, psychická náročnost a izolace dětí i rodičů.
7. Myslím si, že pro většinu pedagogů byla distanční výuka spíše náročná.

5.2. Metody výzkumného šetření

Metoda dotazníku, která byla zvolena pro tuto práci, je v pedagogickém slovníku definována takto: „výzkumný a diagnostický prostředek ke shromažďování informací

prostřednictvím dotazování osob. Podstatou je soubor otázek nebo výroků zkonstruovaný podle kritérií vědecké metodologie, předkládaný v písemné formě.“ (Průcha a kol., 2008, s. 49)

Dotazníkové šetření je jedna z kvantitativních metod výzkumu a řadí se mezi nejrozšířenější výzkumnou techniku pro získávání dat. Je založena na nepřímém získávání empirických informací s použitím již dopředu formulovaných otázek. (Jarošová, 2007)

Dotazník je pro tuto práci zvolen jako nejvhodnější forma výzkumného šetření. V dotazníku jsem použila 12 otevřených i uzavřených otázek. Na samém začátku realizace bylo potřeba zajistit výzkumný vzorek, jimž jsou pedagogové vybrané Základní školy speciální v Poděbradech.

5.3. Výzkumný vzorek

Osloveni byli učitelé a asistenti pedagoga, kteří se podíleli na distanční výuce na základní škole speciální. Zúčastnili se všichni pedagogičtí pracovníci a jejich počet byl 48. Žádný z respondentů neodmítl spolupráci. Dotazníkové šetření bylo zajištěno ve všech třídách vybrané základní speciální školy: Třídy přípravného stupně, třídy zřízené podle RVP ZŠ I. díl, třídy zřízené podle RVP ZŠ II. díl a třídy základní školy.

Tabulka 1: Výzkumný vzorek

Třídy vybrané ZŠ Speciální	Počet tříd	Počet oslovených respondentů
Třídy přípravného stupně	1	3
Třídy zřízené podle RVP ZŠ I. díl	6	18
Třídy zřízené podle RVP ZŠ II. díl	6	18
Třídy základní školy	3	9

Zdroj: Autorka práce

5.4. Sběr dat

Aby byla zajištěna stoprocentní návratnost dotazníků, byl respondentům předán dotazník osobně, na předem domluvené schůzce. Po předchozí domluvě a smluveném čase na vyplnění dotazníků jsem si opět osobně dotazníky vyzvedla a poděkovala za spolupráci. Získaná data jsem analyzovala a uvedla v závěrečném vyhodnocení v září 2021.

5.5. Dotazník

Vážené kolegyně a kolego,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění mého dotazníku, který poslouží jako podklad pro Diplomovou práci na téma „Distanční vzdělávání na vybrané základní škole speciální.“ Všechny otázky směřují k období distanční výuky. Dovoluji si Vás rovněž požádat o co nejpřesnější a pravdivé vyplnění dotazníku. Účast ve výzkumu je anonymní a dobrovolná. Předem děkuji za spolupráci.

Bc. Květa Soukalová

Email: soukalovakvet078@gmail.com

1. Jakou formou probíhala komunikace v období distančního vzdělávání?
  - On-line
  - Off-line
  - Obě varianty
2. Pracovali žáci samostatně nebo s rodiči?
3. Jak často jste byli s rodiči/žáky v kontaktu?
4. Jaký nástroj jste používali pro komunikaci?
5. Z jakých zdrojů jste nejčastěji čerpali materiály do výuky?
6. Jaká témata byla nejčastějším obsahem výuky v době distanční výuky?
7. Po jak dlouhou dobu byli žáci schopni se soustředit?
8. Jakou formou probíhalo zadávání a sběr úkolů?
9. Jaké byly nejčastější důvody neúčasti na distanční výuce?
10. Jaká pozitiva spatřujete na distanční výuce?
11. Jaká negativa spatřujete na distanční výuce?
12. Do jaké míry jste byli spokojeni s distanční výukou?

6. Speciální základní škola

V této kapitole stručně popíši Speciální základní školu v Poděbradech, na které probíhala distanční výuka a kde jsem pracovala s pedagogy a rodiči žáků na praktické části této diplomové práce.

6.1. Charakteristika školy

Název školy, adresa:

Speciální základní škola Poděbrady, příspěvková organizace, se sídlem U Bažantnice 154, 290 01 Poděbrady

Zřizovatel:

Středočeský kraj, Zborovská 11, 150 21, Praha 5

Do vybrané Speciální základní školy jsou zařazováni žáci se specifickými vzdělávacími potřebami na základě doporučení SPC (speciálně pedagogické centrum) a se souhlasem rodičů. Týká se to žáků s mentálním postižením, kterým byla přiznána podpůrná opatření 3.–5. stupně a kterým bylo školským poradenským zařízením doporučeno vzdělávání v režimu speciální školy. Z velké části mají žáci vytvořený individuální plán, který se realizuje v souladu s osobností žáka s ohledem na stupeň zdravotního postižení, psychické zvláštnosti a další potřeby. Hlavní činnosti organizace jsou vymezeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění (dále jen zákon č. 561/2004 Sb.).

Žáci mohou využívat služeb fyzioterapeutky a v odpoledních hodinách služeb OS Přístav, kde mají na výběr z mnoha zájmových kroužků – aquaterapii, trampoterapii, canisterapii, arteterapii, ergoterapii, kroužek Hudební hrátky, výtvarné činnosti a další zájmové činnosti.

Tabulka 2: Vzdělávací programy

ZÁKLADY VZDĚLÁVÁNÍ	Základní škola speciální	ŠVP Pojď s námi, č. j. 91/2010 vytvořený podle RVP ZŠS	- přípravný stupeň - speciální škola /SMP/ - speciální škola/TMP/ rehabilitační program
ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	Základní škola	ŠVP Pojď s námi, č. j. 176/2013 vytvořený podle RVP ZV – individuální plán Upravený RVP ZV – IVP	žáci bez LMP – výuka dle IVP žáci s LMP – I. st. ZŠ úprava obsahu a výstupů vzdělávání – IVP

Zdroj: Autorka práce

Třídy:

Třídy přípravného stupně

Ve třídách přípravného stupně se vzdělávají žáci do pěti let, kde jsou připravováni na zahájení povinné školní docházky. Výuku zajišťují tři pedagogičtí pracovníci, převážně dva učitelé a asistent.

Třídy zřízené podle RVP ZŠS II. díl

V těchto třídách jsou žáci s nejtěžším postižením. Ve třídách působí pedagog a dva asistenti, díky velké náročnosti práce s těmito žáky mají pedagogové ve většině případů i zdravotnické vzdělání. Pro pozitivní rozvoj mentální i tělesné stránky jsou třídy nadstandardně vybaveny. Žáci jsou zařazováni do programu ucelené rehabilitační péče, pod vedením fyzioterapeutky.

Třídy zřízené podle RVP ZŠS I. díl

V těchto třídách se vzdělávají žáci se středním mentálním postižením. Vzhledem k individuálním schopnostem dětí se pedagogové snaží individuálním vzdělávacím programem připravit děti na jednoduché pracovní uplatnění a samostatný život.

Třídy pro žáky s PAS (porucha autistického spektra).

Ve třídách pro děti s PAS je celá výuka individualizována. Díky strukturovanému prostředí, je žákům umožněno optimální vzdělávání a vývoj. Ve třídách pracují většinou dva pedagogové a asistent. Pracují podle TEACCH programu (Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children) a pedagogové spolupracují s odbornými organizacemi a neustále se vzdělávají v problematice autismu.

Třídy pro žáky s kombinovaným postižením

Ve třídách s kombinovaným postižením zajišťuje výchovnou, vzdělávací i speciálně rehabilitační péči pedagog a dva asistenti, z nichž někteří mají i zdravotnické vzdělání. Ve třídách jsou zařazeny i imobilní děti.

Třídy základní školy (dříve praktické)

Ve třídách základní školy se vzdělávají žáci s lehkým mentálním postižením nebo zdravotním omezením, které jim znemožňuje plnit povinnou školní docházku na běžné základní škole. Třídy základní školy mají devět ročníků a speciálně pedagogickou péči jsou tito žáci připravováni na samostatný život a praktické uplatnění v životě.

6.2. Charakteristika pedagogického sboru

Škola má celkem 48 pedagogických pracovníků. Pedagogický sbor má 25 pedagogů na pozici třídní učitel/ka a 23 asistentek pedagoga. Dále vedení školy a 3 vychovatelky školní družiny. Průměrný věk pedagogických pracovníků je 44 let.

Ve škole působí výchovná poradkyně, koordinátorka EVVO, koordinátorka ŠVP, koordinátorka ICT i školní metodička prevence rizikového chování. Ve škole je zajištěna i individuální logopedická péče, kterou zajišťuje školní logopedka.

Téměř všichni pedagogičtí pracovníci se v rámci sebevzdělávání zúčastňují užitečných seminářů a kurzů. Bazální stimulace, hudebně pohybové činnosti, psychomotorika, interaktivní výuka nebo kurzy s iPady.

Vybraná základní škola má akreditaci k využívání iPadů ve speciálním školství a iPad se stal součástí užitečného a účinného vzdělávání. Všichni pedagogičtí pracovníci jsou absolventy základního školení k využívání iPadů ve speciálním školství.

6.3. Vybavení školy

Budova A má dva vchody. Hlavní vchod z čelní strany budovy je určený především pro návštěvníky školy a druhý boční vchod je bezbariérový s nájezdni rampou pro rodiče a děti.

V přízemí budovy se nachází tělocvična, školní jídelna, sociální zařízení, pět kmenových tříd, z toho dvě rehabilitační. Svou pracovnu zde má fyzioterapeutka a školní logopedka.

V prvním patře je pět atypických kmenových tříd, z toho dvě třídy jsou specializované na vzdělávání žáků s poruchou autistického spektra, kde jsou součástí učebny i místnosti, které slouží k možnosti individuálního učení. Na patře je i počítačová učebna, cvičný byt, sborovna, ředitelna, pracovna pro asistentky ředitelky a pracovna pro zástupkyni ředitelky s učitelskou knihovnou.

Budova B byla v letech 2007–2008 přestavěna na současnou podobu budovy, ve které se nachází pět kmenových tříd a odborná učebna, která slouží jako školní dílny. Veškeré prostory školy jsou efektivně využity. Součástí budovy je velká chodba, která je využívána nejen jako šatna, ale i klidová a aktivizační zóna, jejíž součástí je květinová oáza a velké akvárium. Chodba slouží i pro pohybové aktivity, je zde umístěna velká trampolína a zrcadlová zeď pro kontrolu správného držení těla při cvičení.

Škola má vlastní školní zahradu, kde je upravený povrch pro samostatný pohyb vozíčkářů. Součástí zahrady je i trampolína vhodná pro imobilní žáky, průlezky, pískoviště a hlavní doménou je dřevostavba na klimatoterapii, kde je k dispozici technologie pro ovládání interaktivní podlahy a tato dřevostavba slouží i jako letní učebna.

7. Výzkumné šetření

Výsledků dotazníkového šetření se zúčastnilo 48 respondentů vybrané Základní školy speciální v Poděbradech. 3 pedagogičtí pracovníci přípravného stupně, 18 pedagogů tříd základní školy, 18 pedagogů tříd podle RVP ZŠ I. díl a 9 pedagogů tříd podle RVP ZŠ II. díl. Při vyhodnocování dotazníku došlo k nabytí a ucelení informací o probíhající distanční výuce ve všech třídách vybrané základní speciální školy: Třídy přípravného stupně, tříd podle RVP ZŠ I. díl, třídy podle RVP ZŠ II. díl a třídy základní školy. Dotazníkového šetření se zúčastnilo všech 48 oslovených respondentů, žádný z nich spolupráci neodmítl.

7.1. Prezentace získaných dat z výzkumu

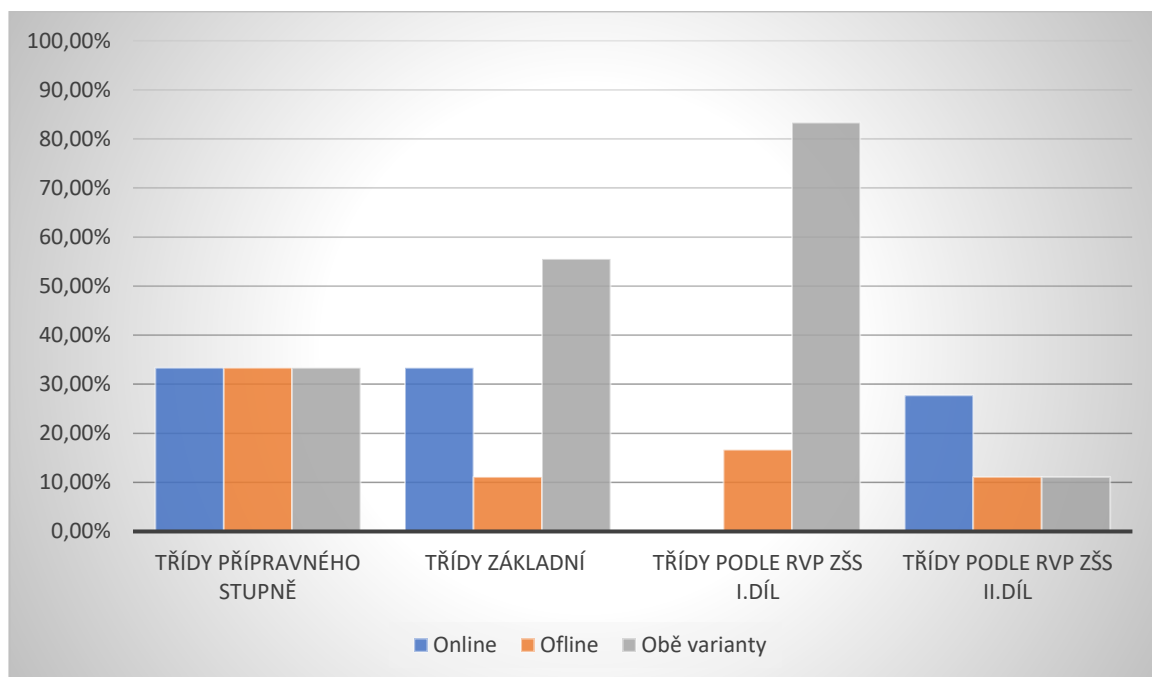
Otázka č.1

Jakou formou probíhala komunikace v období distančního vzdělávání?

- **On-line**
- **Off-line**
- **Obě varianty**

Cílem otázky bylo zjistit, jakou formou probíhala komunikace mezi žáky.

Graf 1: Jakou formou probíhala komunikace?

Zdroj: Autorka práce (vlastní šetření)

Většina respondentů, početně 30 z celkového počtu 48, uvádí, že výuka probíhala v obou formách, off-line i on-line.

Pedagogičtí pracovníci ve třídě přípravného stupně si žáky rozdělili dle schopností a využívali formy, které byly pro individuální žáky nejúčinnější. 1 pedagog využíval pouze formu off-line, 1 pedagog uvedl, že využíval pouze formu on-line a 1 pedagog využíval smíšenou formu, on-line i off-line. Asistentky pedagoga pod vedením třídního učitele připravovaly tištěné materiály na výuku, které předávaly rodičům osobně.

Naopak ve třídách základní školy se využívala při obou variantách výhradně výuka on-line. Učitelé tříd základní školy si přes počáteční nepřízeň s připojením a nízkými znalostmi komunikačních technik, zejména ze strany dětí a rodičů, našli společné platformy, které se žáci naučili samostatně využívat, a online výuka probíhala bez větších problémů. Off-line výuka se uskutečňovala v minimální míře, ale za určitých okolností, kterými byl například výpadek techniky, rozváželi pedagogové žákům úkoly domů.

Třídy zřizované podle RVP ZŠ I. díl využívaly obě formy výuky, to zodpovědělo v dotazníkovém šetření 15 respondentů z 18. Ve 3 případech se vyučovalo výhradně off-line, a to z důvodu sociálně znevýhodněných rodin, které neměly možnosti připojení k on-line výuce. Ve většině tříd šetření ukázalo, že se propojovala on-line výuka s formou off-line, kdy se žákům rozdaly tištěné materiály k výuce a poté je společně on-line zpracovávali. Žádný z oslovených respondentů nevyužíval pouze on-line výuku. Výuka probíhala i tak, jak uvádí učitelka ve třídě s kombinovaným postižením: *„Online jsme měli jednou týdně krátkou schůzku s rodiči, kde jsme si řekli, co budeme v daném týdnu dělat. Jednou týdně jsme také měli společně on-line vaření, které mělo celkem úspěch. A pak 1x týdně on-line individuální konzultace pro zájemce. Využila jen jedna maminka.“*

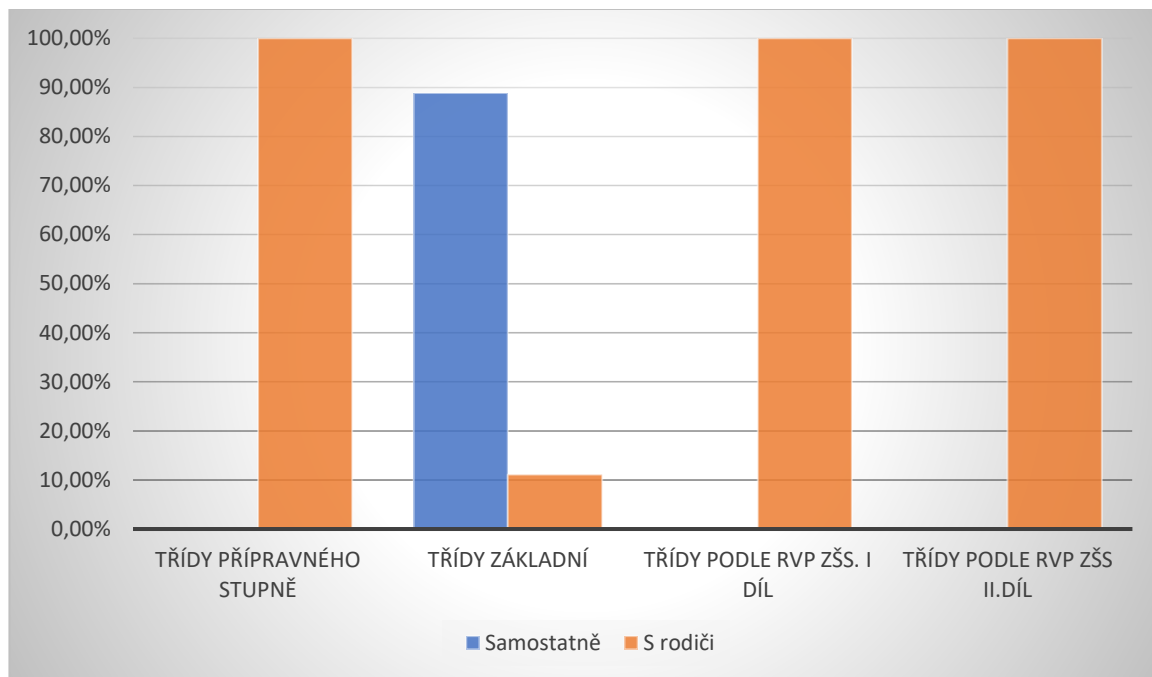
I ve třídách podle RVP ZŠ II. dílu komunikace probíhala oběma způsoby. Respondenti ve dvou případech uvádí, že docházelo pouze k off-line výuce. Důvodem byl špatný zdravotní stav žáků a nemožnost on-line výuky z důvodu datového připojení. 2 respondenti využívali smíšenou formu vyučování a 5 respondentů využívalo různých forem on-line vyučování. V základní škole speciální jsou tři třídy zřizované podle RVP ZŠ II. díl, které byly po dobu distanční výuky propojené a vzájemně spolupracovaly. On-line výuka probíhala 2x v týdnu v návaznosti na online hodinu, rodiče dostali přístup ke sdílené složce s pracovními materiály a fungovala WhatsApp skupina.

Otázka č.2

Pracovali žáci samostatně nebo s rodiči?

Cílem otázky bylo zjistit, jestli žáci při distanční výuce pracovali samostatně nebo s rodiči.

Graf 2: Pracovali žáci samostatně nebo s rodiči?

Zdroj: Autorka práce (vlastní šetření)

Z dotazníkového šetření vyplývá, že ve třídách přípravného stupně, třídách zřizovaného podle RVP ZŠ I. dílu a RVP ZŠ II. dílu žáci nejsou schopni pracovat bez pomoci nebo asistence rodičů. Při distanční výuce na základní škole speciální je rodič prodlouženou rukou učitele. Vztah žák – učitel – rodič je velmi spjatý.

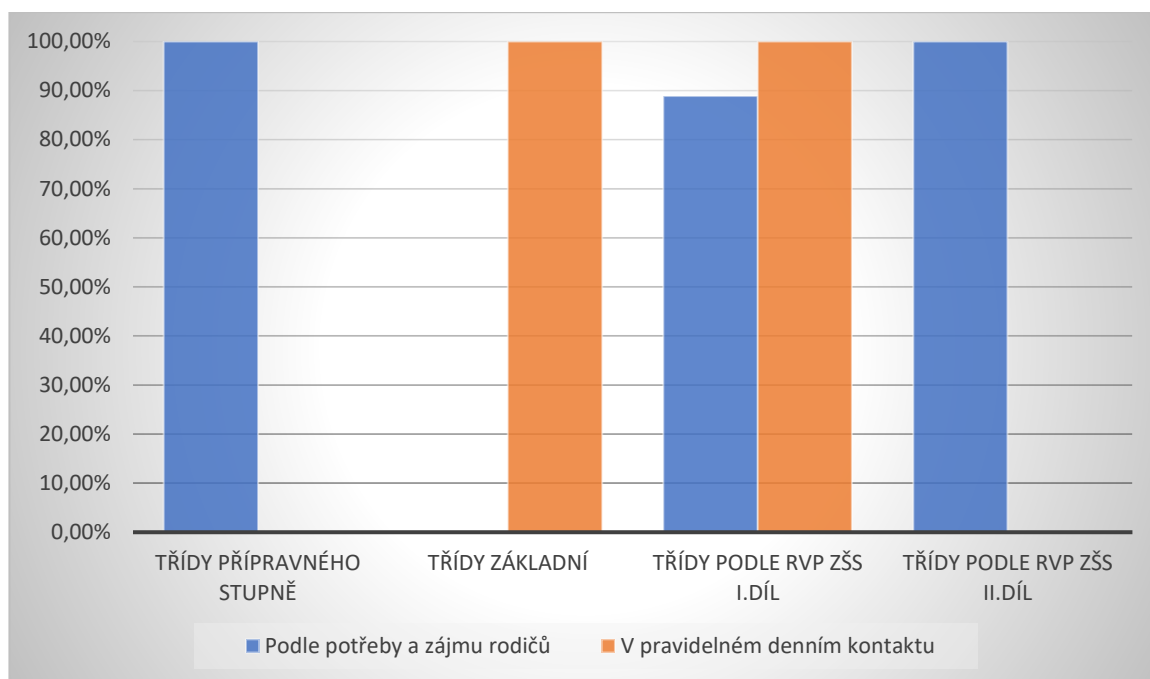
Naopak tomu není ani ve třídách základní školy, kde musí být pevná vazba mezi učiteli –žáky a rodiči, ale rozdíl oproti ostatním typům tříd je, že ve třídách základních škol žáci pracují bez pomoci rodičů. Technické vybavení se v mnoha případech přizpůsobilo schopnostem žáků a ti se naučili samostatně připojovat a plnit úkoly. 2 z 18 respondentů uvádí, že ve třídě měli žáky, kteří potřebovali drobnou pomoc, zejména žáky z nižších ročníků.

Otázka č. 3

Jak často jste byli s rodiči/žáky v kontaktu?

Cílem otázky bylo zjištění, jak často jsou pedagogičtí pracovníci v kontaktu s rodiči a žáky.

Graf 3: Jak často jste s rodiči/žáky v kontaktu?

Zdroj: Autorka práce (vlastní šetření)

Komunikace s rodiči je ve speciální základní škole velmi důležitá, rodič je prodloužená ruka učitele, bez pravidelné a organizované komunikace, spolupráce a vzájemné důvěry by nebyla distanční výuka možná.

Ve třídách přípravného stupně z dotazníkového šetření vyšlo, že nejčastěji probíhá podle potřeb a zájmu rodičů, odpověděli tak shodně všichni dotazovaní respondenti. V návaznosti na tento fakt odpovídali, že výuka probíhala několikrát týdně.

Ve třídách základní školy 18 z 18 respondentů odpovědělo, že jsou v denním kontaktu. Vyplývá to z faktu, že ve třídách základních škol se připojují na výuku žáci samostatně, bez dohledu rodičů, a tak jsou v každodenním kontaktu s učitelem při výuce. 9 respondentů ze tříd základní školy také uvedlo, že se setkávají s některými žáky, kteří používají kombinovanou formu učení, off-line i on-line, nejen během kontaktu ve škole, ale i při rozvážení pracovních listů a materiálů, a to na přání rodičů. Někteří rodiče vyžadovali i kontrolu

Naopak ve třídách zřizovaných podle RVP ZŠ I. díl se všichni respondenti, 18 z 18, shodují, že jsou s rodiči v pravidelném každodenním kontaktu, 12 z nich uvedlo, že se pravidelně každý den setkávají na přání rodičů, alespoň na kratší čas. Pro mnohé z rodičů i žáků to byl jediný sociální kontakt s okolím, proto se chtěli setkávat v pravidelných schůzkách. Dávalo jim to určitý řád, který díky pandemické situaci ztratili.

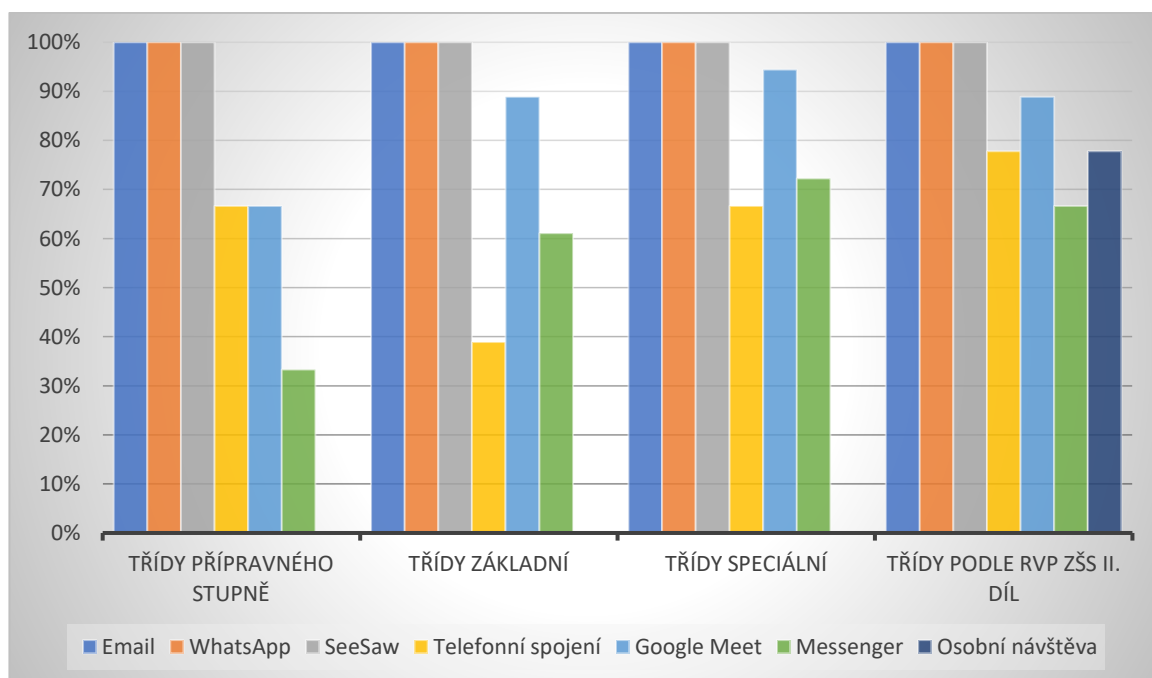
Ve třídách zřizovaných podle RVP ZŠ II. díl se dotazníkovým šetřením zjistilo, že se rodiče, žáci a pedagogičtí pracovníci setkávali podle potřeb a nejčastěji několikrát v týdnu. Shodli se na tom všichni oslovení respondenti. Kontakt je závislý i na momentálním zdravotním stavu a celkovém rozpoložení dětí.

Otázka č. 4

Jaký nástroj jste používali pro komunikaci s rodiči/dětmi?

Touto otázkou bylo zkoumáno použití nástrojů pro komunikaci.

Graf 4: Jaký nástroj používáte pro komunikaci s rodiči/dětmi?

Zdroj: Autorka práce (vlastní šetření)

Z dotazníkového šetření vyšlo, že všech 48 oslovených respondentů na vybrané základní škole speciální využívají stejnou komunikační platformu v podobě Emailu, SeeSaw a WhatsApp.

Ve všech typech tříd, tříd přípravného stupně, tříd základní školy i tříd řízených podle RVP ZŠ I. a II. dílu používají jako nástroj pro komunikaci Google Meet. Velká část

respondentů uvádí jako další platformy Messenger a telefonní spojení. Třídní učitelka jedné ze tříd zřízených podle RVP ZŠS II. dílu do dotazníku vyplnila: *„Většina setkání probíhala prostřednictvím aplikace Google Meet. Online setkání naší třídy probíhala 3x týdně – jednou jako třídní setkání, jednou jako hudební výchova a jednou jako pohybové setkání s jógou. Třídní setkání bylo vedeno pouze v rámci naší třídy, další dvě byla pro všechny rehabilitační třídy společná. Proběhlo také několik „individuálních konzultací“, které v našem případě měly podobu vycházky.“*

Jakým nástrojem probíhala výuka pro děti s PAS uvádí třídní učitelka: *„Některé hodiny – např. HV, ČaS, PVČ probíhaly on-line formou přes Google Meet. ČJ a M byly řešeny zadáváním úkolů v SeeSaw nebo posíláním pracovních listů přes e-mail (každý žák je na jiné úrovni). Téměř každý den jsem byla v telefonickém kontaktu s rodiči.“*

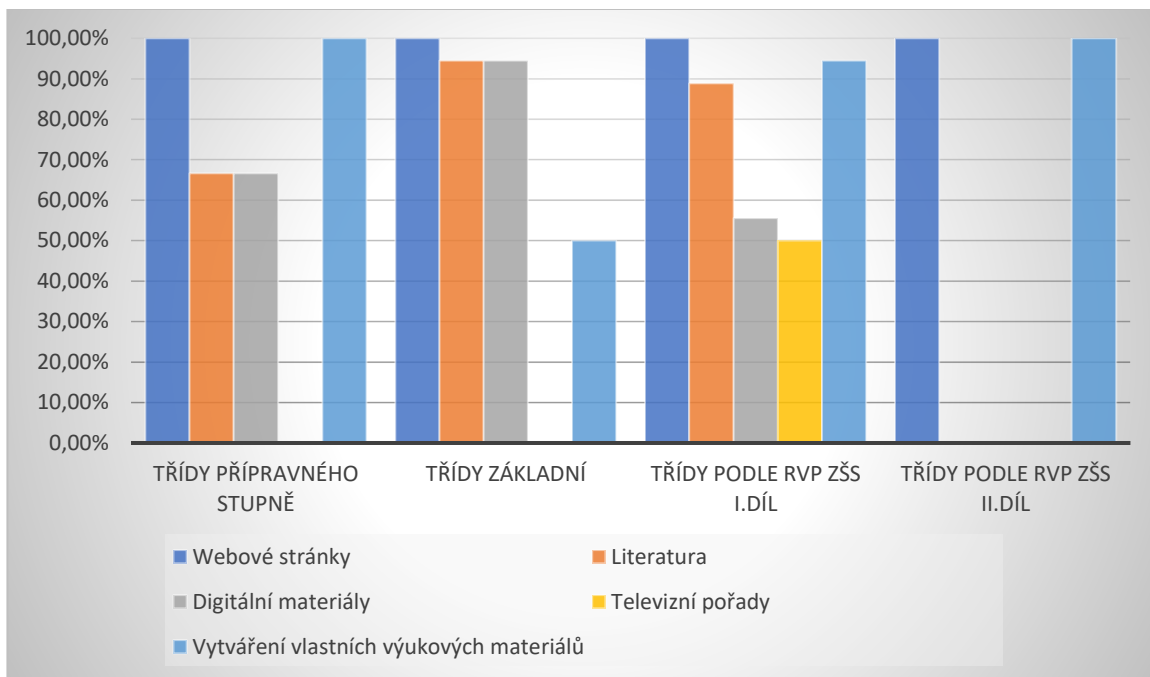
Aplikaci SeeSaw, jak už jsem uvedla výše, používalo 48 ze 48 respondentů, tato aplikace je hlavní platformou pro vybranou základní školu speciální. Takto ji popisuje učitelka třídy základní školy: *„Naše setkání probíhali přes Google Meet a přes aplikaci Seesaw. Naše škola využívá aplikaci SeeSaw, která umožňuje učitelům jednoduše vytvořit a spravovat třídy, žákům tvořit si své digitální portfolio, do kterého mohou ukládat všechno, co ve škole nebo doma vytvoří. Navíc je aplikace propojena s celou školou a s rodiči. Všichni tak můžeme sdílet své poznatky, výrobky, učební materiály z distanční výuky.“*

Otázka č. 5

Z jakých zdrojů jste nejčastěji čerpali materiály do výuky?

Cílem otázky je zjistit, kde nejčastěji čerpali pedagogičtí pracovníci materiály pro výuku.

Graf 5: Kde nejčastěji čerpáte materiály?

Zdroj: Autorka práce (vlastní šetření)

Všech 48 respondentů uvedlo, že webové stránky patří k nejčastějším zdrojům, kde čerpají materiály pro výuku. Odpověděli tak všichni, bez ohledu na typ třídy, ve které působí. Všichni respondenti si vytváří vlastní výukové materiály, ke kterým jim právě jako inspirace slouží web.

Dotazníkové šetření u tříd podle RVP ZŠS I. díl ukazuje, že kromě výše uvedeného internetu, který slouží jako cílené vyhledávání zdrojů k tématům, která jsou momentálně probírána, je velkou oporou literatura (16 z 18 respondentů), a 9 respondentů uvedlo, že jejich dalším zdrojem jsou televizní pořady, kde čerpají hlavně inspiraci o vyprávění lidových zvyků a tradic.

Ve třídách základní školy se hojně využívá všech jmenovaných zdrojů, kromě televizních pořadů, ten nevedl ani jeden z dotazovaných. Ve třídách základní školy se vytváří vlastní digitální materiály nejčastěji z internetových stránek (grammar.in, čeština.diktaty.cz, Škola s nadhledem, Activučitel.cz, umimematiku.cz, on-linecvičení.cz, umimečesky.cz, Quizziz, learning app), to uvedlo 50 % dotazovaných.

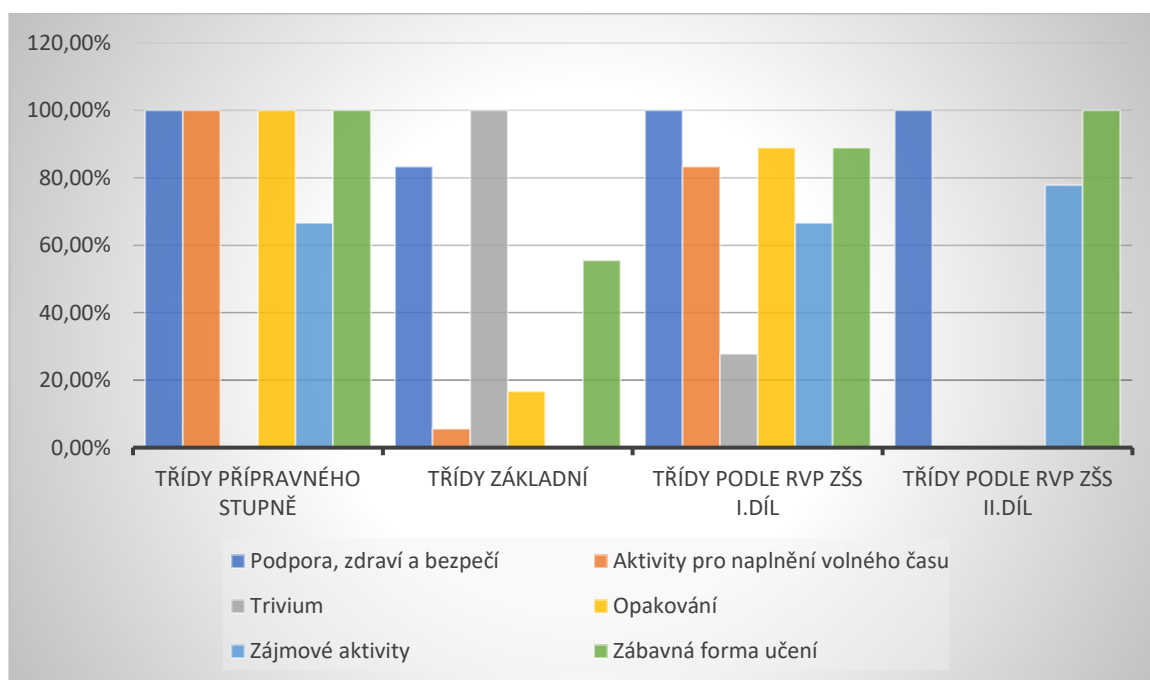
Ze tříd zřízených podle RVP ZŠS II. díl neuvedl ani jeden z respondentů literaturu, televizní pořady ani digitální materiály. Tato skutečnost je vázána na těžká tělesná a mentální postižení.

Otázka č. 6

Jaká témata byla nejčastějším obsahem výuky v době distanční výuky?

Touto otázkou byl zjišťován obsah výuky na vybrané základní škole speciální.

Graf 6: Obsah výuky?

Zdroj: Autorka práce (vlastní šetření)

Obsah výuky při distanční výuce je ve speciální základní škole specifický. 100 % respondentů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření z třídy přípravného stupně, uvedli, že se v době distanční výuky zaměřovali zejména na hygienické návyky, organizaci dne a zajištění psychické pohody v nové situaci, podporu, zdraví a bezpečí ve výuce. Ve stejné míře se věnovali i námětům na náplň volného času a snažili se vybírat různé zajímavé aktivity pro naplnění volného času. Všichni respondenti se zaměřovali na fixaci a upevnování již naučeného učiva zábavnou formou.

U tříd základní školy se pedagogové zaměřovali na trivium (18 z 18 respondentů). Pokračovali ve výuce dle tematického plánu. Stejně tak většina (15) přidává do obsahu výuky podporu a pomoc rodině. 10 respondentů upřednostňovala zábavnou formou. Jedna z třídních učitelek ji popisuje takto: „Ve velké části se zabýváme výukou, která se týká běžného využití –

slušné chování, jak se orientovat v jízdách v řádech, telefonický rozhovor. Tato výuka probíhá spíše hravou formou. V dějepise pokračujeme zábavnou formou – videa Staré pověsti české, Dějiny udatného národa českého.“ V jiné třídě praktické školy popisuje paní učitelka výuku následujíc: „Zaměřujeme se hlavně na trivium a opakuje se učivo, se kterým již žáci byli seznámeni. Dodržujeme tematické plány, zařazujeme nové učivo i další předměty.“

Z dotazníků vyplývá, že ve třídách zřizovaných podle RVP ZŠ I. díl je taktéž kladen největší důraz na podporu, zdraví a bezpečí, to uvedlo všech 18 respondentů. Dále nejvíce respondentů (16) odpovídalo, že ve třídách speciálních opakují učivo, se kterým již žáci byli seznámeni, a opakování probíhá zábavnou formou. Pouze 5 respondentů u žáků udává trivium. Ve třídách podle RVP ZŠ I. díl se snaží v tomto období hlavně o to, jak ulehčit práci rodičům vybíráním různých zajímavých aktivit, které žáky baví. Vzájemně s rodiči i dětmi komunikovali prostřednictvím videohovorů, posílali jim fotografie a oni zpět, co doma dělají, s čím si hrají, jaké mají doma zvířátka, tato aktivita se propojuje s tematickým plánem. V matematice, čtení a psaní se snaží opakovat již naučenému učivu. Třídní učitelka popisuje výuku takto: *„Byly používány pomůcky, které měli všichni doma, převážně z vybavení domácnosti (špejle, hrnce, lžíce, vidličky) – například na třídění do skupin, porovnávání množství. Hra na hrnce atd. Rodiče nám posloužili jako prodloužená ruka pedagoga.“*

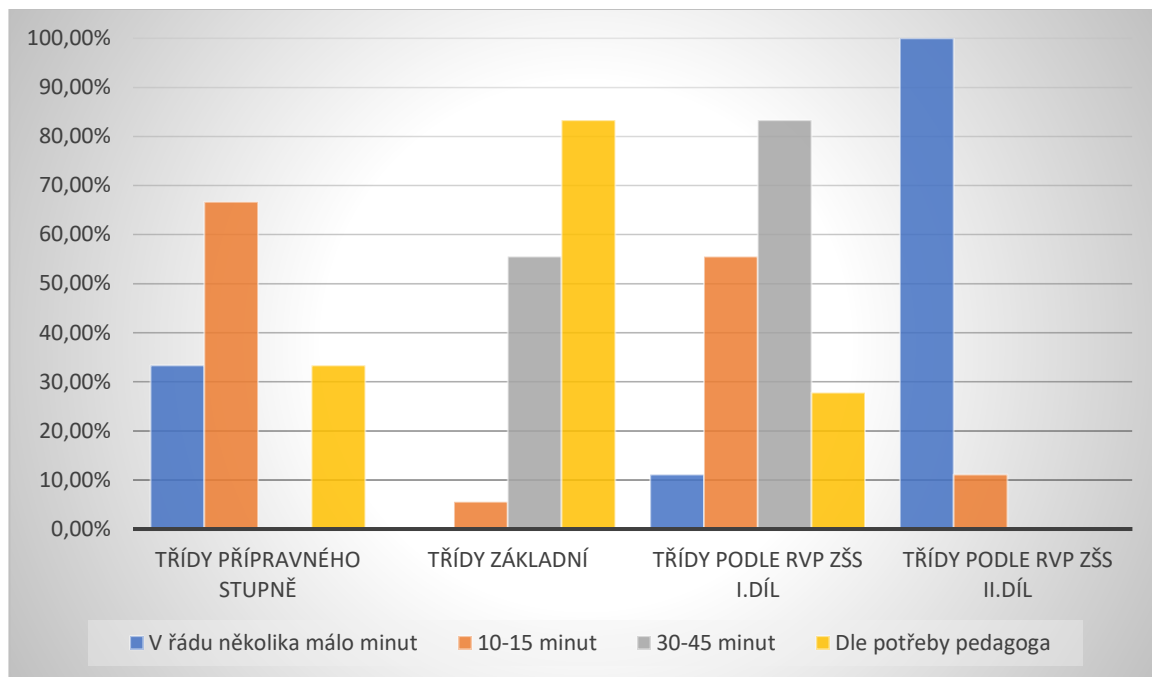
Třídy podle RVP ZŠ II. díl se dle dotazníkového šetření (9 z 9) zaměřují na sociální kontakty a podporu, zdraví a bezpečí a zábavnou formu učení. Vzhledem k podobě výuky v bývalých rehabilitačních třídách nadále pokračují v plánovaných tématech, které si představují zábavnou formou (písně, básně, říkanky, pohádky), rodiče při výuce nahrazují asistenty, učí se s dětmi pohybové doprovody, znak do řeči a dobrovolně spolupracují ve všech aktivitách.

Otázka č. 7

Po jak dlouhou dobu jsou schopni žáci se soustředit?

Cílem otázky je zjistit, jak se jsou schopni žáci na základní škole soustředit.

Graf 7: Po jak dlouhou dobu jsou schopni žáci se soustředit?

Zdroj: Autorka práce (vlastní šetření)

Jak popisují respondenti, tak soustředěnost žáků je ve speciální základní škole velmi nízká. Aktivita žáky musí zaujmout, aby je alespoň na okamžik udrželi u monitorů.

Žáci přípravného stupně se byli schopni soustředit velmi krátkou dobu. Nejdéle 10–15 minut, výuka byla prokládána básničkami, písničkami a pohádkami. Jednou v týdnu probíhala online jóga, kde se žáci s pomocí rodičů dokázali soustředit na dobu nezbytnou.

Naopak žáci základní školy, jak ukazuje průzkum, se dokázali téměř všichni soustředit na potřebně dlouhou dobu. 15 respondentů dokonce uvádí, že se žáci byli schopni soustředit celou dobu, kterou pedagog potřeboval k probrání nebo zopakování učiva. 10 respondentů napsalo do dotazníku, že výuka probíhala v blocích po 45 minutách a v tomto časovém úseku se žáci dokázali koncentrovat a soustředit u monitorů. Mezitím byl prostor na relaxaci a psychohygienu. Třídní učitelka uvádí: „Zpočátku jsme začali všichni hromadně, ale postupně jsme si děti rozdělili do skupin dle schopností a s každou skupinkou jsme byli připojeni cca 45 min a poté jsme jim zadali úkoly. Opakovaně jsme se připojovali a úkoly jsme si ústně

opravovali. Na on-line vyučování jsme byly s asistentkou Haničkou připojeny určitě 4 hodiny denně.“

Ve třídách podle RVP ZŠ I. díl probíhalo setkání kolem 45 min. Někteří žáci to nedokázali vůbec, jiní se zvládli soustředit po celou dobu výuky, cca 30–45 minut, jak uvedlo 15 respondentů z 18. Velmi často bylo vysílání prokládáno různými aktivitami, aby žáci vydrželi být soustředění a učili se hraním a učením. Mnoho žáků, jak je zřejmé i z odpovědí respondentů (10), mělo nízkou soustředěnost, a to 10–15 minut. 2 uvádí dokonce v několika řádu minut a 5 respondentů naopak, že se žáci dokáží soustředit po nezbytně dlouhou dobu.

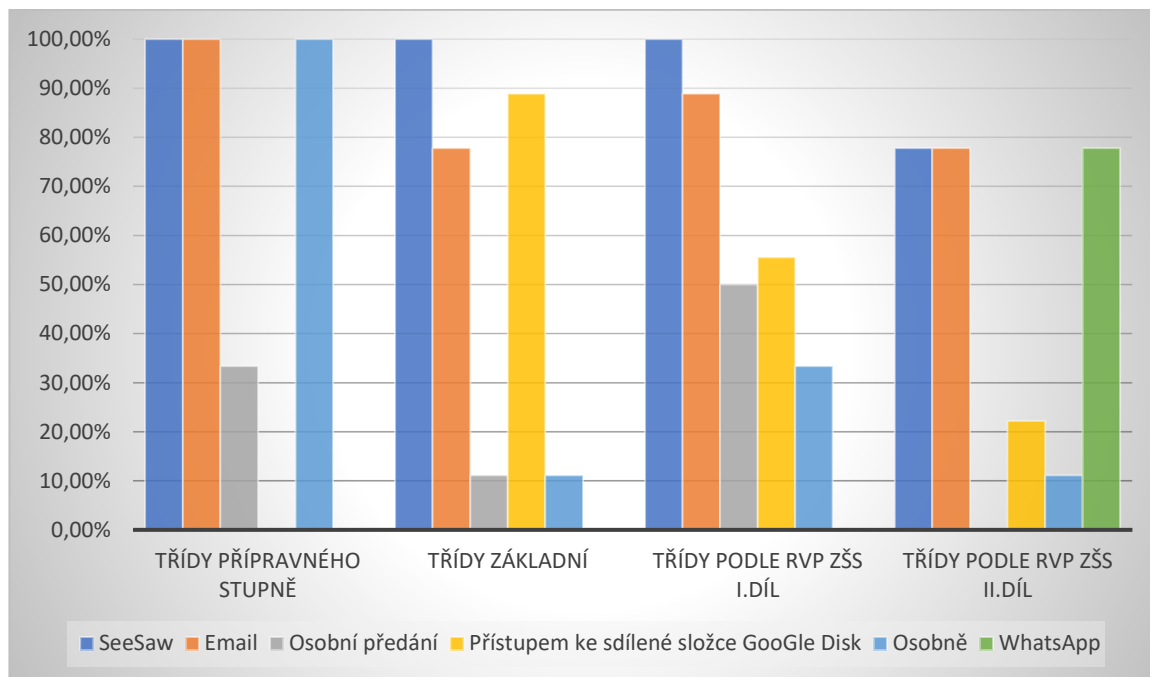
Bohužel jak udává průzkum, žáci ze tříd podle RVP ZŠ II. díl se dokáží soustředit velmi krátkou dobu, v řádu několika málo minut. Proto byla třídní setkání hodně prokládána básničkami a písničkami a žáci by se neměli přetěžovat, aby byla zajištěna podpora, podpora zdraví a bezpečí. Jen jeden z respondentů uvádí soustředěnost v řádu 10–15 minut.

Otázka č. 8

Jakou formou probíhalo zadávání a sběr úkolů?

Touto otázkou zjišťujeme sběr a zadávání úkolů během distanční výuky.

Graf 8: Jakou formou probíhalo zadávání a sběr úkolů?

Zdroj: Autorka práce (vlastní šetření)

Třídy přípravného stupně se shodly a všichni respondenti zaznamenali do průzkumu, že zadávání i sběr úkolů v době distanční výuky probíhalo přes platformu SeeSaw, Email a osobním setkáním.

Podobně dopadl i průzkum u tříd základní školy, kde mimo jiné 16 z 18 respondentů uvedlo platformu Google disk, kde byl povolen přístup ke sdílené složce. Pouze 2 oslovení respondenti si úkoly předávali osobně. Největší sběr a zadávání probíhalo přes aplikaci SeeSaw (18) a Email (16).

Stejně tak jako u všech typů tříd i u tříd podle RVP ZŠS I. díl proběhl sběr a zadávání úkolů přes aplikaci SeeSaw, to uvedlo všech 18 respondentů, druhou nejčastější aplikací je Email (16) a přístup ke sdílené složce, jak uvedlo 10 respondentů z 18. Osobní předání využilo 9 z oslovených, rodiče si po dohodě vyzvedávali pracovní listy, které později přinesli zpět do školy.

Třídy podle RVP ZŠS II. díl si pro sběr a zadávání úkolů vytvořily vlastní kanál v podobě skupiny na WhatsApp, kam úkoly, které žáci splnili, vyfotili (jejich rodiče) a poslali

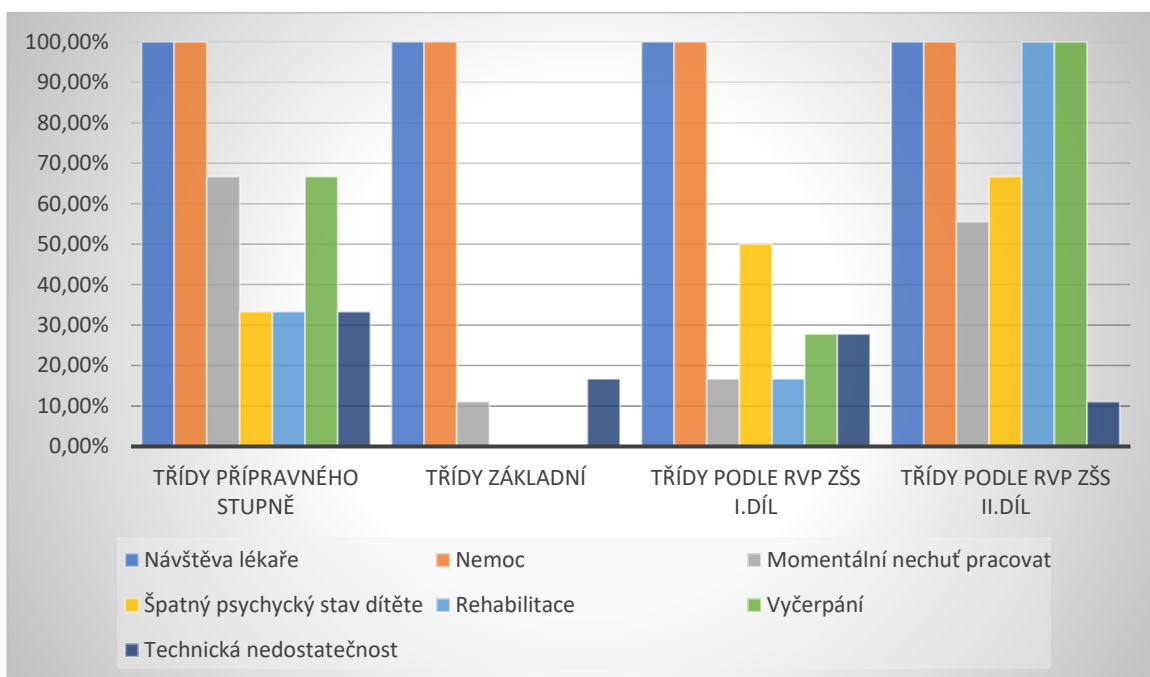
zpět. Úkoly byly odevzdány prostřednictvím e-mailů (pracovní listy), jak uvádí 7 respondentů z 9, většina žáků přinesla úkoly až po návratu do školy. Šetření ukazuje, že v těchto třídách se nevyužíval k odevzdání a zadávání úkolů osobní kontakt.

Otázka č. 9

Jaké byly nejčastější důvody neúčasti na distanční výuce?

Cílem otázky je zjistit, jaký měli žáci důvod k neúčasti na distanční výuce.

Graf 9: Důvody neúčasti na distanční výuce?

Zdroj: Autorka práce (vlastní šetření)

Důvodem pro nepřítomnost při distanční výuce byla ve všech třídách – bez ohledu na typ – nemoc a návštěva lékaře. To uvedli shodně všichni respondenti. Ve třídách přípravného stupně 2 respondenti ze 3 zmiňují momentální nechuť pracovat a vyčerpání rodičů. Případy neúčasti na distanční výuce zdůvodňují špatným psychickým stavem dětí, návštěvě rehabilitace a nefunkčností připojení, jak uvádí 1 ze 3 respondentů.

Třídy základní školy, dle dotazníku, neměly s docházkou problém. Důvodem byla nemoc nebo návštěva lékaře, to udává 18 z 18 oslovených. Pouze 3 respondenti uvádí jako důvod technickou nedostatečnost a 2 nechuť pracovat. Na vybrané základní škole speciální měli žáci třídy základní školy vzornou docházkou, uváděli to pedagogičtí pracovníci do dotazníku.

Jak už jsem uvedla výše, tak ve třídách zřizovaných podle RVP ZŠS I. díl, důvodem největší nepřítomnosti na výuce byla nemoc a návštěva lékaře. Velmi častou odpovědí (9 z 18

respondentů) je špatný psychický stav dítěte. 5 respondentů vidí problém v nedostatečnosti připojení a vyčerpání rodičů. Rehabilitace a nechuť pracovat uvádí 3 respondenti.

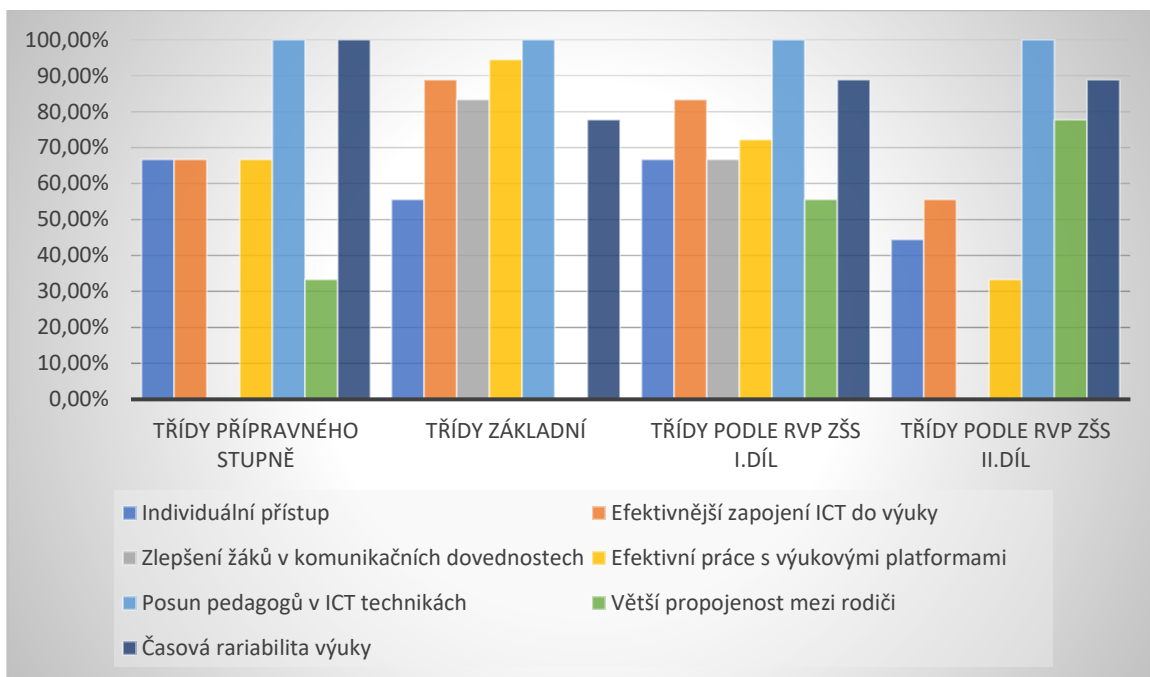
Ve třídách podle RVP ZŠS II. díl se shodli všichni respondenti, že za nepřítomnosti na distanční výuce stojí návštěva lékaře, nemoc, vyčerpání rodičů a návštěva na rehabilitacích, které jsou pro děti v těchto třídách naprosto nezbytné. 6 respondentů udává špatný psychický stav dětí a 4 respondenti momentální nechuť pracovat. Pouze 1 z oslovených zdůvodňuje neúčast špatným technickým připojením.

Otázka č. 10

Jaká pozitiva spatřujete na distanční výuce?

Cílem otázky je zjištění pozitiv při distanční výuce.

Graf 10: Pozitiva distanční výuky?

Zdroj: Autorka práce (vlastní šetření)

Jako pozitiva ve třídě přípravného stupně se uváděl individuální přístup, efektivnější zapojení ICT do výuky, toto tvrzení uvádí 2 ze 3 respondentů. Všichni respondenti se shodují, že největší pozitivitou v distanční výuce je časová variabilita a posun pedagogů v ICT technikách. 1 respondent zmiňuje i větší propojenost mezi rodiči. Pro žáky přípravných stupňů, které vyžadují klid a individuální vzdělávání, může být distanční vzdělávání někdy výhodou.

Velkou pozitivitou distanční výuky, kterou uvádí pedagogičtí pracovníci tříd základní školy, je fakt, že se posunuli ve znalostech v ICT technikách (18), naučili se efektivněji

zapojovat digitální technologie do výuky (17) a pracovat s různými výukovými programy a internetovými platformami, které zapojují do výuky i mimo distanční výuku. Mnoho žáků se zlepšilo v komunikačních dovednostech prostřednictvím online nástrojů, což uvádí velké množství oslovených respondentů, 14 z nich doplňuje i výhodu v časové variabilitě a možnosti individuálního přístupu, to říká 10 z 18 respondentů.

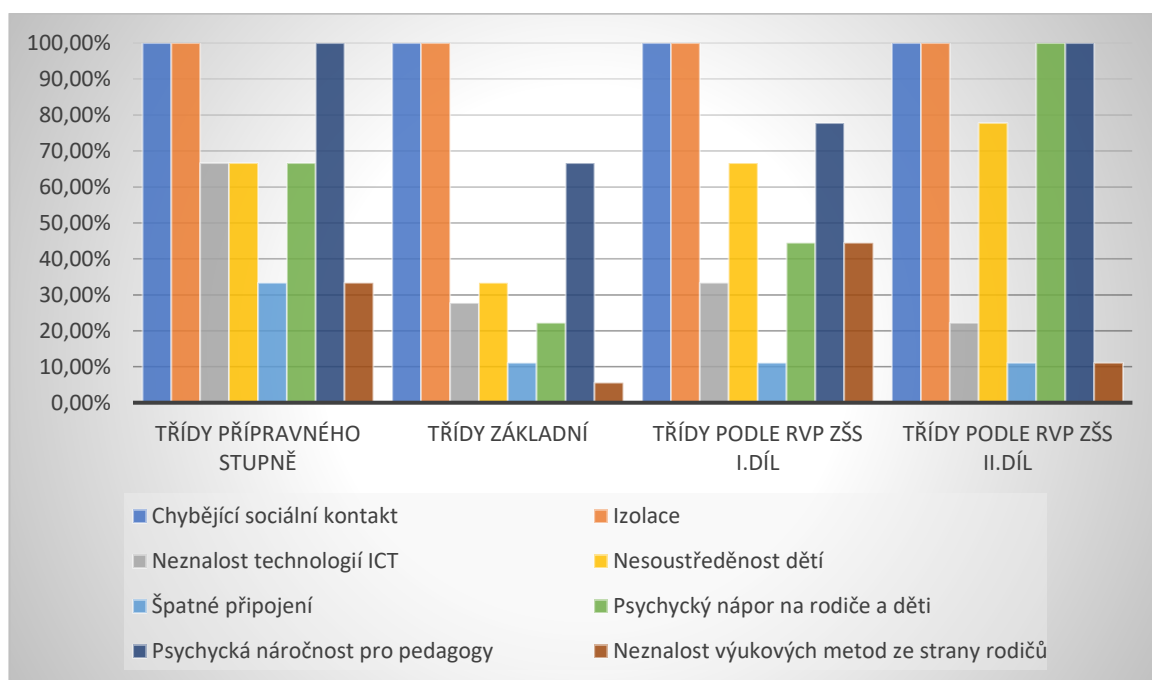
„Rodiče se naučili používat ICT techniku a žáci se naučili soustředit na dálku, ale zejména došlo k lepší komunikaci rodičů a dětí. Rodiče poznali, jak se ve škole učíme, co vše jejich děti zvládnou, v čem jsou dobří a co jim nejde.“ (Třídní učitelka ZŠS)

Otázka č. 11

Jaká negativa spatřujete na distanční výuce?

Cílem otázky je zjištění negativ při distanční výuce.

Graf 11: Negativa distanční výuky?

Zdroj: Autorka práce (vlastní šetření)

Všichni respondenti z celkového počtu (48) se shodli, že největším negativem při distanční výuce byl chybějící sociální kontakt, psychická náročnost pro pedagogy a izolace nejen dětí, ale i rodičů. Děti ze speciálních škol mají většinou jediný sociální kontakt ve škole. Nenavštěvují žádné volnočasové aktivity, obtížně navazují kontakty, mimo instituci se s ostatními dětmi nenavštěvují.

Další shodou ve třídách přípravného stupně v počtu 2 respondentů ze 3 je neznalost technologií ICT, nesoustředěnost dětí a psychický nápor na rodiče i pedagogy. Izolace nejen dětí, ale i rodičů. 1 respondent uvádí za negativa špatné připojení a neznalost výukových metod ze stran rodičů. *„Náročné se soustředit online, krátkodobé spojení, psychický nápor na rodiče. Náročná zpětná adaptace na školu po skončení distanční výuky.“* (Asistentka pedagoga přípravné třídy)

Ve třídách základní školy kromě chybějícího sociálního kontaktu a izolace je za negativum označována velká psychická náročnost pedagogů. Dalším negativem je soustředěnost dětí (6), psychický nápor na rodiče a děti (4) a špatné připojení (2 respondenti). 1 respondent uvádí i neznalost výukových metod ze stran rodičů.

„Chybějící osobní kontakt s vrstevníky. V mnoha případech je těžké pochopit nové učivo z materiálů na monitoru. V domácím prostředí je někdy těžší přinutit se k učení, protože je menší motivace než ve třídě s učitelem.“ (Třídní učitelka 4.B)

Ve třídách zřizovaných podle RVP ZŠ I. díl je situace naprosto stejná jako ve třídách základní školy, rozdíl je v neznalosti výukových metod ze strany rodičů, což uvádí 8 z respondentů.

„Rodiče neznají výukové metody a jen těžko dětem vysvětlují, jak se učit (globální metoda čtení, jádrový slovník, znak do řeči).“ (Učitelka 7. A, kombinované vady)

„Chyběl osobní kontakt s dětmi, pracující rodiče se dětem nemohli věnovat podle potřeby. Psychický nápor na rodiče a děti.“ (Třídní učitelka 9. A, žáci s kombinovaným postižením)

Ve třídách podle RVP ZŠ II. díl uvedli všichni (9) respondenti chybějící kontakt, izolace, psychický nápor na rodiče a děti, psychická náročnost pro pedagogy. Dalším negativem, které uvádí, je nesoustředěnost dětí (7 respondentů z 9), 2 respondenti uvádí neznalost technologií ICT a 1 respondent neznalost výukových metod ze stran rodičů a špatné připojení.

„Nemožnost zaujmout některé žáky při online výuce (kombinace sluchové vady a ADHD) je pro online výuku naprosto vražedná.“ (Třídní učitelka, 3. A)

„Nemožnost osobního kontaktu, veškerá práce přenesena na rodiče, vyčerpání rodičů (kombinace péče o děti a výuku).“ (Asistentka pedagoga, 4. A)

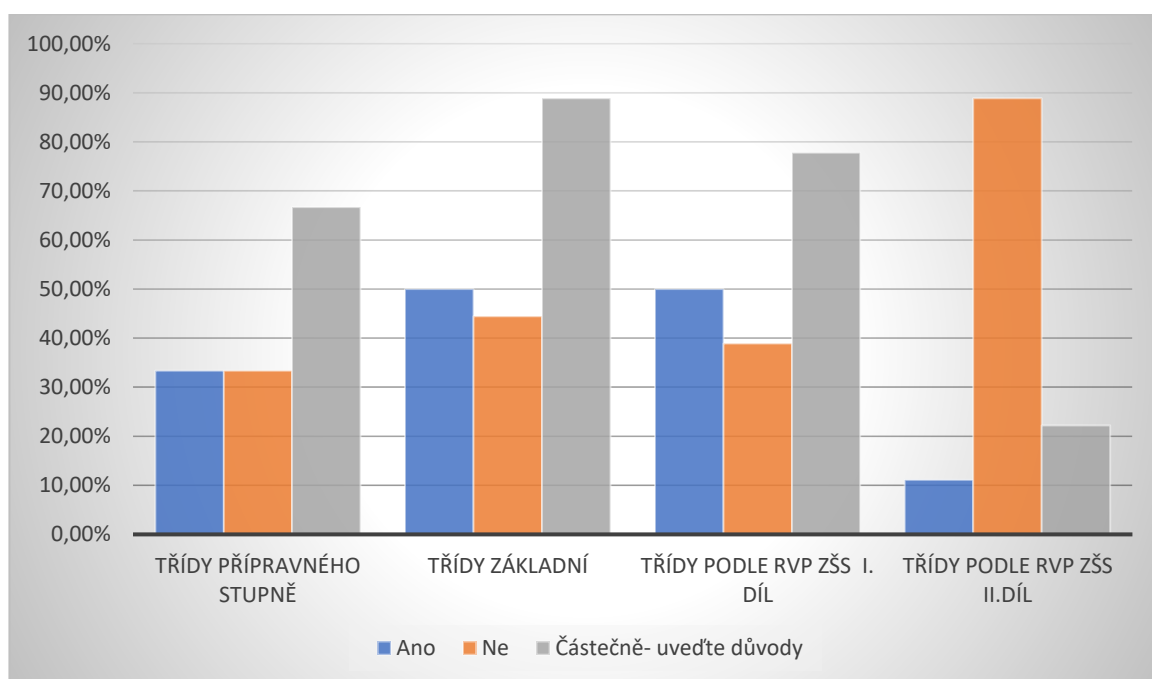
Otázka č. 12

Do jaké míry jste byli spokojeni s distanční výukou?

- **Ano**
- **Ne**
- **Částečně (uved'te důvody)**

Cílem této otázky je průzkum spokojenosti při distanční výuce.

Graf 12: Do jaké míry jste byli spokojeni s distanční výukou?

Zdroj: Autorka práce (vlastní šetření)

Ve třídách přípravného stupně uvedl 1 respondent ano, 1 ne a 2 částečně, své důvody vysvětlili v dotaznících. Třídní učitelka uvádí: „*Přestože přípravy na distanční výuku byly velmi náročné, spokojeni jsme byli.*“ Asistentka pedagoga napsala do dotazníku: „*Měli jsme zajištěné ICT vybavení, které nám to usnadňovalo.*“

Respondenti ze třídy základní školy udávají, že 9 z nich bylo spokojeno s distanční výukou, 2 ne a 16 vypsalo důvody do dotazníku. Třídní učitelka 9. A (žáci s kombinovaným postižením) uvádí: „*Distanční výuka proběhla vcelku dobře, výhradně ve spolupráci s rodiči, kteří se naučili ovládat různé výukové platformy a korigovat své děti u obrazovek.*“

Názor na distanční výuku uvádí třídní učitelka 3. B: „*Moc ne! Bylo to velmi náročné na přípravu. a komunikace s dětmi, které chápou velmi pomalu a není možný přímý kontakt, je vražedné. Rozhodně to neberu jako plnohodnotnou výuku.*“

„Já jsem tedy moc spokojená nebyla, pro moji třídu distanční výuka nebyla moc vhodná.

Za a) Moji žáci potřebují především osobní kontakt, u počítače nevydrží.

Za b) O online výuku nestáli ani rodiče.“ (Třídni učitelka 6. A ,třída pro děti s PAS)

Ve třídách podle RVP ZŠS II. díl uvedl 1 respondent, že byl spokojený s distanční výukou, 8 ne a 2, jak s čím.

„V rehabilitační třídě se distanční výuka koná velmi obtížně, ač probíhaly hodiny online cvičení, pohádek a hudební výchovy, tak velká část práce byla i tak přenesena na rodiče. Ihned jak bylo možné, začaly probíhat individuální konzultace, kdy jsme si každý den brali jedno dítě na celé dopoledne, aby si rodiče odlehčili.“ (Třídni učitelka)

„Distanční výuku bych už asi nezvládla, bylo to dlouhé a vyčerpávající pro všechny zúčastněné.“ (Třídni učitelka 4. A, třída podle RVP ZŠS II. díl)

Vyjádření školní logopedky k distanční výuce

Vzhledem k velké provázanosti s logopedickou péčí během distančního vzdělávání na vybrané základní škole speciální jsem dotazníkové šetření provedla i se školní logopedkou.

Individuální logopedickou péčí zajišťuje školní logopedka, která má pracovnu v jedné z budov Speciální základní školy v Poděbradech.

Logopedická intervence v době uzavření základních škol speciálních probíhala distančně. Probíhala formou videohovorů – Skype, FaceTime a WhatsApp nebo i jen telefonický rozhovor.

Distanční výuka probíhala jen s některými žáky (kteří jsou schopni takto komunikovat) a až na dvě výjimky výuka probíhala s dětmi samostatně bez rodičů.

Žáci dostávali i domácí úkoly, které si připravili na příští videohovor nebo mi splněný úkol zaslali formou fotodokumentace.

Pozitivem této komunikace bylo, že v běžném životě je třeba někdy některé věci vyřídit telefonicky, žáci si to tak mohli prakticky vyzkoušet. Pro většinu to bylo poprvé vést tak dlouhý cílený rozhovor na určité téma.

„Když jsem se s dětmi setkala znovu při výuce ve škole, s většinou jsme se shodli, že prezenční výuka, resp. logopedická prevence, je efektivnější, přínosnější a příjemnější.“

„Pro mě osobně to bylo velmi náročné, v průměru dvacetiminutový cílený rozhovor byl velmi vyčerpávající.“ (Školní logopedka K. H.)

7.2. Interpretace výsledků výzkumného šetření

V následující části shrnuji výsledky výzkumného šetření s oporou ve výzkumných otázkách a snažím se o propojení s poznatky, které jsem se dozvěděla v teoretické části práce. Za pomoci výzkumných otázek se snažím zodpovědět hlavní 4 cíle. Zjistit, jak probíhala distanční výuka na realizované Základní škole speciální v Poděbradech, dále zjistit, jaké aplikace a postupy se osvědčily pro práci ve vybraných třídách, získat příklady dobré praxe pro případ distanční výuky pro školy obdobného zaměření, a tím získat návod pro speciální pedagogy, a posledním cílem je, jak byla zajišťována Výchova ke zdraví v průběhu distanční výuky na vybrané základní škole speciální.

Prvním výzkumným cílem bylo zjistit, jak probíhala distanční výuka na realizované základní škole speciální. Z výsledků šetření vyplynulo, že 30 ze 48 vyučujících používalo obě formy výuky on-line i off-line. Výhoda off-line výuky byla zejména pro rodiny, které jsou sociálně znevýhodněné a nemají dostatečné připojení pro výuku, pro žáky se značným handicapem a žáky, u kterých udržet pozornost u monitoru je takřka nemožné, hlavně vyčerpávající. Opak tomu byl ve třídách základní školy, kde se v hojném počtu využívala zejména on-line výuka, která byla propojována s off-line, kdy tištěné materiály rozváželi pedagogové žákům domů.

Velká shoda panovala v samostatnosti žáků. Ve speciálních základních školách je prakticky nemožné, aby žáci pracovali samostatně. Ve třídách přípravných, řízených podle RVP ZŠ I. a II. dílu žáci, musí spolupracovat s rodiči. Rodič se stává prodlouženou rukou učitele. Vztah žák – učitel – rodič je velmi spjatý. Bez pravidelné a organizované komunikace by nebylo možno na distanční výuce spolupracovat. Takže spolupráce, vzájemná důvěra a pravidelná komunikace s rodičem jsou hlavními body. Naopak tomu je ve třídách základní školy, kde žáci pracují samostatně. Rodiče jsou určitě i v těchto třídách nedílnou součástí vzdělávacích procesu a na počátku distanční výuky by mnozí žáci výuku bez nich nezvládli.

Kontakt s rodiči a žáky se přizpůsoboval potřebám. Pedagogové tříd základních škol byli v kontaktu s dětmi denně, naopak žáci a pedagogové tříd přípravných a tříd zřizovaných podle RVP ZŠ II. dílu se přizpůsobovali potřebám rodičů a dětí. Izolace způsobovala velké vyčerpání rodičů a zhoršení psychického stavu dětí, pro které je mnohdy škola jediným

sociálním kontaktem. Tak tomu bylo i ve třídách zřizovaných podle RVP ZŠ I. dílu, kde si někteří rodiče přáli alespoň krátké každodenní setkání. Dávalo jim to určitý řád, který díky pandemické situaci ztratili.

Pro kontakt a komunikaci s dětmi se všichni respondenti shodují na aplikaci SeeSaw, která je hlavní platformou pro vybranou základní školu speciální. Stejně tak se shodují na používání platform Email a WhatsApp. Je velmi výhodné, pokud se škola dohodne na stejných platformách, protože nevzniká problém, že by učitel, který například musí zaskočit za kolegu, nezná výukovou platformu, ve které s žáky pracuje. Polovina respondentů uvádí jako další platformy pro komunikaci Google Meet, telefonické spojení a na sociálních sítích ještě Messenger. Ve třídách zřizovaných podle RVP ZŠ II. dílu uvedlo velké množství respondentů osobní setkání. Pedagogové se snažili individuální osobní návštěvou a péčí o žáka odlehčit práci mnohdy vyčerpaným rodičům.

Předpoklad č. 1 se potvrdil, protože nejvíce dotazovaných respondentů shodně uvedlo jako nejčastější zdroj pro komunikaci platformu SeeSaw, Email a WhatsApp.

Materiály, ze kterých probíhala výuka nejčastěji, pedagogové čerpali z Webových stránek na internetu, ze stránek MŠMT a literatury, která byla vhodná pro daný typ třídy. Velká většina respondentů si vytvářela vlastní výukové materiály, které byly přínosné pro určenou třídu, ale vzájemně je nabízeli i pro ostatní vyučující na sdíleném disku. Vlastní výukové materiály využívaly zejména třídy podle RVP ZŠ II. dílu, tato skutečnost se váže na velmi těžké mentální a tělesné poškození, které vyžaduje velké přizpůsobení se při výuce. Ve třídách základní školy se vytvářely vlastní digitální materiály nejčastěji z internetových stránek (grammar.in, čeština.diktaty.cz, Škola s nadhledem, Activučitel.cz, umimematiku.cz, on-linecvičení.cz, umimečesky.cz, Quizziz, learning app). Bohužel tyto materiály jsou svou náročností téměř nevhodné pro ostatní typy tříd.

Předpoklad č. 2 se rovněž potvrdil, protože výzkumné šetření ukázalo, že materiály, ze kterých pedagogové čerpali nejvíc informací a inspirace pro výuku, jsou webové stránky na internetu.

Obsah učiva se ve všech typech tříd lišil, jedno ale měla celá škola společné a to, že největší důraz v učivu byl věnován zejména sociálním kontaktům a podpoře rodiny. Všichni pedagogové se snažili vybírat různé zajímavé aktivity pro naplnění volného času. Také shoda mezi respondenty byla, že veškerou fixaci a upevňování již naučeného učiva prezentovali zábavnou formou. Ve třídách podle RVP ZŠ II. dílu se nadále pokračovalo v plánovaných

tématech, které si představovali zábavnou formou, zpívali si písně, básně, říkanky, pohádky. Naopak ve třídách základních škol se zaměřoval obsah učiva na trivium a opakování učiva, se kterým již žáci byli seznámeni. I ve třídách podle RVP ZŠ I. díl se snažili v tomto období hlavně o to, aby ulehčili práci rodičům, vybíráním různých zajímavých aktivit, které žáky baví. V matematice, čtení a psaní se snažili opakovat již naučenému učivu. Vzájemně s rodiči i dětmi komunikovali a obsah práce se propojoval s tematickým plánem.

Předpoklad č. 3 se rovněž potvrdil a utvrdil mě ve faktu, že jednoznačně nejdůležitějším obsahem výuky, na který by se měli pedagogové speciálních škol zaměřit, je podpora zdraví a bezpečí. To jednohlasně odpověděli všichni oslovení respondenti a odpověděli nám tím i na hlavní výzkumnou otázku.

Doba soustředění na základní škole speciální je velmi nevyzpytatelná. Záleží na momentálním psychickém a zdravotním stavu žáků. Většina respondentů ze tříd základní školy a tříd zřízovaných podle RVP ZŠ I. díl uvedlo, že se děti dokáží soustředit na běžnou vyučovací hodinu, která trvá 45 minut, nebo po celou dobu, kterou učitel potřebuje. Samozřejmě, že záleží na zaujetí učitele směrem k žákům. Naopak tomu je v ostatních typech tříd, kde soustředění žáků je mnohem kratší, zhruba okolo 10–25 minut, ve třídách rehabilitačních je soustředění žáků dokonce v řádu několika mála minut.

Předpoklad č. 4 se potvrdil, protože z výzkumného šetření vzešlo, že soustředění žáků na základní škole speciální, zejména ve třídách zřízovaných dle RVP ZŠ I. a II. dílu a přípravných ročnicích, se žáci soustředí velmi omezenou dobu, někteří v řádu několika mála minut. Je pro ně důležité žáky nepřetěžovat, aby byla zajištěna jejich podpora, podpora zdraví a bezpečí.

Pro sběr a zadávání úkolů se ve Speciální základní škole v Poděbradech shodli opět na platformě SeeSaw a Emailové schránce. Pedagogové ze tříd zřízovaných podle RVP ZŠ II. díl měli na sběr a zadávání vytvořený třídní kanál v aplikaci WhatsApp. Ve třídách přípravných sběr a zadávání úkolů řešili osobním setkáním, což se osvědčilo i u tříd „speciálních“. Naopak tomu bylo ve třídách základních škol, kde většina oslovených pedagogů používala sdílenou složku na Google disku.

Nemoc a návštěvu lékaře udávají shodně všichni pedagogové jako důvod nepřítomnosti žáků při výuce. Jako další důvod je špatný psychický stav dětí a vyčerpání ze strany rodičů. Distanční výuka je pro rodiče velmi vysilující. Musí kombinovat velmi náročnou péči o vlastní handicapované dítě, domácnost a výuku, protože jak už jsem uvedla výše, rodič ve speciální

základní škole je při distanční výuce prodlouženou rukou učitele. Rehabilitaci, která je také pro děti s handicapem velmi důležitá, uvádí také část pedagogů jako důvod k nepřítomnosti.

Předpoklad č. 5 se potvrdil, protože všichni oslovení respondenti odpověděli na otázku, jaké měli žáci důvody k nepřítomnosti, jednohlasně. Za nepřítomností žáků při distanční výuce stála nemoc nebo návštěva lékaře, a tak se potvrdila má hypotéza.

Na pozitivích distanční výuky, která uvádějí oslovení pedagogové, se stoprocentně shodují, a ty spočívají ve vlastním posunu v ICT technikách. Mnozí z oslovených si museli vytvořit své komunikační kanály a zvyknout si na každodenní technické připojení a přizpůsobení se. Velká část také vidí přínos v možném individuálním přístupu, který si mohou přizpůsobit podle časového harmonogramu. Pedagogům se líbilo efektivní zapojení ICT do výuky a práce s výukovými platformami. Naučili se efektivněji zapojovat digitální technologie do výuky a pracovat s různými výukovými programy a internetovými platformami, které zapojují do vyučování i mimo distanční výuku. Za velké pozitivum se považuje větší propojenost mezi rodiči. Pro žáky přípravných stupňů, kteří vyžadují klid a individuální vzdělávání, může být distanční vzdělávání někdy výhodou. Mnoho žáků se zlepšilo v komunikačních dovednostech prostřednictvím online nástrojů.

Negativem při distanční výuce byl chybějící sociální kontakt, psychická náročnost pro pedagogy a izolace nejen dětí, ale i rodičů. Děti ze speciálních škol mají většinou jediný sociální kontakt ve škole. Nenavštěvují žádné volnočasové aktivity, obtížně navazují kontakty, mimo instituci se s ostatními dětmi nenavštěvují. Další velkou shodou, kterou uvedla většina oslovených pedagogů, bylo jejich vlastní vyčerpání. Náročnost příprav, v mnoha případech těžké pochopení nového učiva z materiálů na monitoru. V domácím prostředí je těžší přinutit žáky k učení, protože je menší motivace než ve třídě s učitelem. Dalšími negativy jsou nesoustředěnost dětí, psychický nápor na rodiče a děti a špatné připojení. Velkou chybou při distanční výuce se ukázal fakt, že většina rodičů nezná výukové metody učitelů, např. Globální metoda čtení, znak do řeči, jádrový slovník, který se používá pro komunikaci atd. Velmi náročná je zpětná adaptace na školu po skončení distanční výuky.

Předpoklad č. 6 se potvrdil, protože oslovení respondenti odpověděli na otázky pozitivního a negativního vlivu při distanční výuce tak, jak jsem předpokládala. Největším pozitivním přínosem distanční výuky byl posun pedagogů v ICT technikách, a naopak výzkumné šetření ukázalo, že jednoznačně největší negativum při distanční výuce byl chybějící sociální kontakt, psychická náročnost a izolace.

Celková spokojenost s distanční výukou rozdělila pedagogický sbor oslovené speciální základní školy téměř na rovnou polovinu. Respondenti, kteří udávali, že byli spokojeni s distanční výukou, byli většinou pedagogové tříd základních škol a pedagogové ze tříd zřizovaných podle RVP ZŠ I. díl, jednoznačné pro tento výsledek byl fakt, že žáci z těchto tříd jsou schopni se soustředit na výuku po nezbytně nutnou dobu. Naopak ve třídách zřizovaných podle RVP ZŠ II. díl a třídách přípravných se distanční výuka koná velmi obtížně. Ač probíhaly hodiny online cvičení, pohádek a hudební výchovy, tak velká část práce byla i tak přenesena na rodiče, kteří museli své děti u obrazovek koordinovat. Mnoho rodičů o výuku nemělo zájem.

Předpoklad č. 7 byl také potvrzen, protože jsem očekávala, že pro pedagogy speciální základní školy byla výuka velmi náročná, a bohužel výzkumné šetření tento předpoklad potvrdilo. Pedagogové uvedli mnoho negativních vlivů a ohromnou náročnost na distanční výuku v tomto zařízení.

Každý z respondentů si na distanční výuce našel svá pozitiva i negativa. Nic na tom ale nemění fakt, že distanční výuka byla pro všechny pedagogické pracovníky, rodiče i děti dlouhá a vyčerpávající. Návrat do školních lavic byl velmi obtížný. Distanční výuka na realizované Základní škole v Poděbradech probíhala smíšenou formou, off-line i on-line. Velkou výhodou na této vybrané základní škole speciální je technické vybavení školy a proškolení velkého množství pedagogů na ICT techniky, což bylo velkým přínosem. Všichni pedagogové vybrané základní školy při otázce na obsah výuky jednoznačně a jednohlasně odpověděli, že hlavním obsahem výuky byla podpora zdraví a bezpečí. Snažili se o to všemožnými způsoby. Ve třídách přípravných, řízených podle RVP ZŠ I. a II. Dílu, žáci museli spolupracovat s rodiči, naopak tomu bylo ve třídách základní školy, kde žáci pracovali samostatně. Kontakt s rodiči a žáky se přizpůsoboval potřebám rodičů, kontakt byl co nejčtetnější, protože izolace způsobovala velké vyčerpání rodičů a zhoršení psychického stavu dětí, pro které byla mnohdy škola jediným sociálním kontaktem. Pro kontakt a komunikaci s žáky pedagogové využívali různé platformy, nejčastěji platformu Seesaw a aplikaci WhatsApp, výuka probíhala nejčastěji formou videohovoru v aplikaci GoogleMeet. Materiály pro výuky i inspiraci nejčastěji čerpali pedagogové vybrané základní školy speciální z webových stránek na internetu. Obsah učiva se ve všech typech tříd lišil, jedno ale měla celá škola společné a to, že největší důraz v učivu byl věnován zejména sociálním kontaktům a podpoře rodiny. Tím odpovídám na další hlavní cíl výzkumné otázky a to: „Jak byla zajišťována VKZ v průběhu distanční výuky na vybrané

základní škole speciální?“ Pedagogové podporovali žáky i jejich rodiny v těžké době při distanční výuce, pomáhali jim s doporučením na odbornou pomoc a byli pro ně v tu danou chvíli největšími „partáky“. Snažili se vytvořit především klidné a nestresující prostředí, pocit bezpečí a jistoty, přátelskou atmosféru a umožňovali žákům koncentraci na práci. Snažili se zapojit všechny zúčastněné do výuky tak, aby vytvořili bezpečné prostředí, pohodu, a tím uspokojili základní potřeby, psychické a sociální. Během výzkumného šetření vzniklo Desatero doporučení pro distanční výuku, které mohou využívat ZŠ speciálního období, viz kapitola 7.3.

7.3. Závěry výzkumného šetření

Dotazníkové šetření přineslo do vybrané základní školy mnoho přínosných informací o probíhající distanční výuce. Vyhodnocené dotazníky donesla autorka na předem smlouvenou schůzku s ředitelkou a zástupkyní školy, kde společně probraly slabiny a silné stránky výuky v době pandemie Covid-19, kdy došlo k uzavření škol a výuka probíhala distanční formou. Díky této schůzce a mnohým dalším došlo k interní evidenci změn ve vzdělávacím obsahu jednotlivých vyučovacích předmětů a ročníků, které jsou součástí dokumentace školy. O změně rozsahu a podobě této interní evidence rozhodla ředitelka školy a informovala o ní všechny učitele, žáky, studenty a zákonné zástupce. Jde o změny ve způsobu stanovování pravidel a organizace vzdělávání distančním způsobem v konkrétních podmínkách školy – např. se uvedly a blíže specifikovaly školou využívané způsoby distanční výuky on-line (synchronní, asynchronní) i off-line, dále možnosti a podmínky školy k zapůjčení potřebné ICT techniky pro žáky v případě potřeby, určil se pravidla pro předávání materiálů mezi školou a žáky při off-line výuce, zavedla se rámcová pravidla pro časové rozvržení výuky. Další body změn se týkají omlouvání neúčasti na distančním způsobu vzdělávání. Škola také posílila výuku ICT technik, protože včasným nácvikem při prezenční výuce se může předcházet problému, že žák neumí zacházet s příslušnými komunikačními nástroji nebo technikou. Rodiče nemusí být schopni v tomto pomoci a žák by byl vyřazen ze vzdělávání. Ve škole by měl fungovat jednotný systém, a proto se škola rozhodla dohodnout se na postupech a formách, kterými budou v případě pandemie vyučovány. Cílem je, aby případný přechod na distanční výuku byl maximálně plynulý a aby distanční způsob vzdělávání fungoval. V průběhu příštího roku by mělo dojít na vybrané základní škole speciální k velké revizi ŠVP, kam budou změny zaneseny.

Z výsledku šetření vyplývá několik slabých i silných míst v současné praxi a mohou posloužit jako doporučení pro školy obdobného zaměření:

1. S ředitelkou školy a zástupkyní jsme se dohodly, že by měly být využívány pro všechny třídy stejné výukové platformy i v případě suplování. V minimální míře by tak docházelo k neznalosti výukové platformy ve třídě, ve které pedagog supluje.
2. Rodičům by se měly nabídnout a poskytovat semináře, kde si vyzkouší předem domluvené výukové platformy a naučí se je používat.
3. Během distanční výuky docházelo k neznalosti výukových metod ze stran rodičů, a proto by rodiče ve speciální škole měli být v kontaktu s pedagogem a při pravidelných schůzkách si tyto metody procházet.
4. Pedagogové by se měli snažit vytvořit především klidné a nestresující prostředí, pocit bezpečí a jistoty, přátelskou atmosféru a umožňovat žákům koncentraci na práci. Snažit se zapojit všechny zúčastněné do výuky tak, aby vytvořili bezpečné prostředí, pohodu, a tím uspokojili základní potřeby, psychické a sociální.
5. Měly by fungovat individuální konzultace s dětmi a rodiči, kteří jsou zvláště při dlouhodobé distanční výuce účinnou podporou vzdělávacího pokroku i duševního zdraví a také podporou pracovních návyků či zapojení žáků z nepodnětného prostředí.
6. Ohromným problémem při distančním vzdělávání bylo naprosté vyčerpání rodičů a zhoršení psychického stavu dětí, proto by měli být průběžně seznamováni s možnostmi kontaktování školních poradenských pracovníků (výchovného poradce, metodika prevence, školního psychologa, školního speciálního pedagoga).
7. Velkým problémem bylo také vyčerpání pedagogů, pokud jsou pedagogové v psychické nepohodě, nemohou efektivně podporovat duševní zdraví žáků. Je proto nezbytné zajistit podporu pro pedagogy v oblasti psychohygieny a zvyšování odolnosti v oblasti duševního zdraví.
8. Vedení školy by mělo pro učitele zprostředkovat nabídku vzdělávání zaměřeného na psychohygienu či prevenci syndromu vyhoření.
9. Učitele, kteří jsou vytíženi v on-line výuce, je třeba odbřemenit od dalších (zejména administrativních) povinností.
10. Velkým problémem se ukázal i samotný návrat do školních lavic po pandemické situaci. Tato situace by se neměla podcenit a měla by se věnovat v prvních týdnech a měsících pozornost nejen opakování a probírání nového učiva, ale i znovuobnovení bezpečného klimatu třídy a dynamice vrstevnických vztahů.

7.4. Desatero doporučení pro distanční výuku obdobného typu ZŠ speciální

1. Používat stejné výukové platformy ve všech třídách. V případě suplování se minimalizuje nebezpečí neznalosti výukové platformy ve třídě, ve které pedagog supluje.
2. Rodičům nabízet a poskytovat semináře, kde si vyzkouší předem domluvené výukové platformy a naučí se je používat.
3. Přípravovat pravidelné schůzky rodičů a pedagogů, na kterých si společně prochází výukové metody a učí se je.
4. Realizovat individuální konzultace se žáky i rodiči z nepodnětného prostředí, jako podporu duševního zdraví.
5. Poskytovat kontakty na školská poradenská pracoviště (výchovného poradce, metodika prevence, školního psychologa, školního speciálního pedagoga), jako prevenci před naprostým vyčerpáním rodičů a zhoršením psychického stavu dětí.
6. Poskytovat podporu pedagogům v oblasti psychohygieny a zvyšování odolnosti v oblasti duševního zdraví.
7. Zprostředkovat pedagogům ze strany vedení školy nabídku vzdělávání zaměřeného na psychohygienu či prevenci syndromu vyhoření.
8. Odbřemenit pedagogy, kteří jsou vytížení on-line výukou, od dalších (zejména administrativních) povinností.
9. Vytvořit především klidné a nestresující prostředí pro pocit bezpečí a jistoty, přátelskou atmosféru a umožnit žákům koncentraci na práci. Zapojit všechny zúčastněné do výuky tak, aby vytvořili bezpečné prostředí, pohodu, a tím uspokojili základní potřeby psychické a sociální.
10. Při návratu do školních lavic nepodcenit situaci a věnovat v prvních týdnech a měsících pozornost nejen opakování a probírání nového učiva, ale i znovuoobnovení bezpečného klimatu třídy a dynamice vrstevnických vztahů.

8. Závěr

Diplomová práce byla zaměřena na průběh distančního vzdělávání na vybrané základní škole speciální v době pandemie Covid-19. Autorka chtěla nabýt informace o probíhající distanční výuce realizované ve Speciální základní škole v Poděbradech a ucelit si poznatky o pozitivním vlivu na děti s postižením při distanční výuce.

V teoretické části se autorka zaměřila na cílovou skupinu a popsala školu a žáky s lehkým, středně těžkým a těžkým mentálním postižením. Popsala RVP ZŠS a poukázala na zařazení ZŠS do českého školského systému. Zaměřila se na definice a popsala formy distančního vzdělávání, které je možné využít při distanční výuce. Dle dostupných informací autorka analyzovala výhody a nevýhody v distanční výuce. Popsala výukové platformy, možnosti a aplikace, které mohou být uplatňovány v době pandemie a uzavření škol.

V praktické části reaguje autorka na formu vzdělání, kterou byl školský systém donucen v krátkém čase realizovat. Jako metodu výzkumného šetření si zvolila autorka dotazník. V dotazníkovém šetření byli osloveni všichni pedagogičtí pracovníci Speciální základní školy Poděbrady, příspěvková organizace, včetně asistentů pedagoga, kteří se taktéž podíleli pod vedením třídního učitele na pomoci při distanční výuce. Aby byla zajištěna stoprocentní návratnost dotazníků, autorka předala dotazníky respondentům osobně, na předem domluvené schůzce. Po předchozí domluvě a smluveném čase na vyplnění dotazníků si autorka opět osobně dotazníky vyzvedla a poděkovala za spolupráci. Při vyhodnocení byli respondenti rozděleni do čtyřech skupin – třídy přípravného stupně (jedna třída), třídy základní školy (šest tříd), třídy podle RVP ZŠS I. díl (šest tříd) a třídy podle RVP ZŠS II. díl (tři třídy). Byly porovnány výukové metody v jednotlivých typech tříd. Výzkumu se zúčastnila i školní logopedka, která pracuje s žáky speciálních tříd a s žáky základní školy. Autorka se zaměřila na hodnocení a konkrétní praktické zkušenosti těchto pedagogů s distanční výukou. Šetření ukázalo mnoho pozitivních i negativních přínosů. Diplomová práce si kladla za cíl v praktické části získat příklady dobré praxe pro případ distanční výuky pro školy obdobného zaměření, a tím získat návod pro speciální pedagogy, jak podpořit holistickou neboli celostní pohodu dětí při distanční výuce.

Na základě výzkumného šetření je autorka přesvědčena, že je potřeba změnit některé přístupy při distanční výuce, a naopak získala pocit, že ve škole, kde probíhalo šetření, je nastavena správná atmosféra a byla zajištěna tolik potřebná podpora zdraví a bezpečí.

Přínosem pro tuto školu je, že výsledky šetření předala autorka ředitelce a zástupkyni školy a na společné schůzce se domluvily na interních změnách ve vzdělávacím obsahu jednotlivých vyučovacích předmětů a ročníků, který jsou součástí dokumentace školy. V průběhu příštího roku, díky výzkumnému šetření, by mělo dojít na vybrané základní škole speciální k velké revizi ŠVP, kam budou změny zaneseny. Cílem je, aby případný přechod na distanční výuku byl maximálně plynulý a aby distanční způsob vzdělávání fungoval.

9. Literatura a zdroje

BARTOŇOVÁ, Miroslava, Jarmila PIPEKOVÁ a Marie VÍTKOVÁ, ed. Strategie ve vzdělávání žáků v základní škole speciální: texty k distančnímu vzdělávání. Brno: Paido, 2016. ISBN 978-80-7315-256-7.

BARTOŇOVÁ, Miroslava a Marie VÍTKOVÁ. Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami: texty k distančnímu vzdělávání. 2., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-158-4.

BAZALOVÁ, Barbora. Dítě s mentálním postižením a podpora jeho vývoje. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0693-4.

ČERNÁ, Marie. Česká psychopedie: speciální pedagogika osob s mentálním postižením. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1565-3.

ČERNÝ, Michal, Dagmar CHYTKOVÁ, Pavlína MAZÁČOVÁ a Gabriela ŠIMKOVÁ. Distanční vzdělávání pro učitele. Brno: Flow, 2015. ISBN 978-80-905480-7-7.

DRTINA, René. Možnosti a omezení elektronické podpory kvality vzdělávání. Praha: Extrasystem Praha, 2011. ISBN 978-80-87570-01-2.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. Psychologický slovník. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

CHATFIELD, Tom. Digitální svět: 50 myšlenek, které musíte znát. [Praha]: Slovart, 2013. ISBN 978-80-7391-720-3.

KOMENSKÝ, Jan Amos, PATOČKA, Jan, ed. Vybrané spisy Jana Amose Komenského. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958.

KOVAŘÍKOVÁ, Miroslava a Eva MARÁDOVÁ. Didaktika výchovy ke zdraví a bezpečí v kontextu kurikulární reformy a učitelského vzdělávání. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2020. ISBN 978-80-7603-142-5.

LANE, Randall. Jedna trefa stačí: mladí miliardáři internetového věku. Praha: 65. pole, 2015. ISBN 978-80-87506-54-7.

MACHOVÁ, Jitka a Dagmar KUBÁTOVÁ. Výchova ke zdraví pro učitele. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, Pedagogická fakulta, 2006. ISBN 80-7044-768-0.

PIPEKOVÁ, Jarmila. Kapitoly ze speciální pedagogiky. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.

PIPEKOVÁ, Jarmila, Marie VÍTKOVÁ, Miroslava BARTOŇOVÁ, et al. Od edukace k sociální inkluzi osob se zdravotním postižením se zaměřením na mentální postižení: From education to social inclusion of people with health disabilities with focus on intellectual disabilities. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7581-8.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-807-3674-168.

PRŮCHA, Jiří a Jiří MÍKA. Distanční studium v otázkách: (průvodce studujících a zájemců o studium). Praha: Centrum pro studium vysokého školství, 2000. ISBN 80-86302-16-4.

SLAVÍK, Jan. Od výrazu k dialogu ve výchově: artefietika. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-437-3.

SLAVÍK, Jan a Jaroslav NOVÁK. Počítač jako pomocník učitele: efektivní práce s informacemi ve škole. Praha: Portál, 1997, 119 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-717- 8149-5.

SLOWÍK, Josef (2007). Speciální pedagogika. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3.

SOUKALOVÁ KVĚTA, Bakalářská práce, Portfolio profesního rozvoje, 2020

ŠESTÁKOVÁ, Lucie. WordPress: vlastní web bez programování. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3832-8.

ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče. Praha: Portál, 2000. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-506-7.

ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče. Vyd. 3., přeprac. Praha: Portál, 2006. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7367-060-7.

ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče. Vyd. 4., přeprac. Praha: Portál, 2011. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 978-80-7367-889-0.

TAYLOR, Shirley. E-mailová etiketa: podrobný rádce, jak efektivně využívat elektronickou poštu v profesním i v soukromém životě a psát zdvořilé, jasné a srozumitelné zprávy. Praha: Knižní klub, 2009. ISBN 978-80-242-2679-8.

VALENTA, Milan, Jan MICHALÍK a Martin LEČBYCH. Mentální postižení: v pedagogickém, psychologickém a sociálně-právním kontextu. Praha: Grada, 2012. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3829-1.

VALIŠOVÁ, Alena a Miroslava KOVAŘÍKOVÁ. Obecná didaktika a její širší pedagogické souvislosti v úkolech a cvičeních. Praha: Grada, 2021. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-3249-2.

VŠETULOVÁ, Monika. Příručka pro tutora. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. ISBN 978-80-244-1641-0.

ZLÁMALOVÁ, Helena. Distanční vzdělávání a eLearning: učební text pro distanční studium. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008. ISBN 978-80-86723-56-3.

ZLÁMALOVÁ, Helena. Příručka pro tutoru distančního vzdělávání. Praha: Centrum pro studium vysokého školství, 2000. ISBN 80-86302-24-5.

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. Pedagogický slovník. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

Internetové zdroje:

Aby nejlepší škola byla ta, která je nejbliž [online]. Dostupné z:
<https://www.nadacecs.cz/data/documents/4b/kalibro-12-otazek-ucitele-2020-04-30-1.pdf>

ČERNÝ, Michal. Jak na synchronní distanční videovýuku. In: Metodický portál: Články [online]. 19. 03. 2020, [cit. 2021-03-28]. ISSN 1802-4785. Dostupné z:
<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/22450/JAKNA-SYNCHRONNI-DISTANCNI-VIDEOVYUKU.html>

Distance learning in Italian primary and middle school children during the COVID-19 pandemic: a national survey | BMC Public Health | Full Text. [online]. Copyright © 2022 BioMed Central Ltd unless otherwise stated. Part of [cit. 26.03.2022]. Dostupné z: https://bmcpublihealth-biomedcentral-com.translate.google/articles/10.1186/s12889-021-11026-x?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc

Distance Education for Students with Special Needs in Primary Schools in the Period of CoVid-19 Epidemic | Karasel Ayda | Propósitos y Representaciones. [online]. Copyright © [cit. 26.03.2022]. Dostupné z: <https://revistas-usil-edu->

pe.translate.google.com/index.php/pyr/article/view/587?_x_tr_sl=es&_x_tr_tl=cs&_x_tr_hl=cs&_x_tr_pto=sc

EDUin | Informační centrum o vzdělávání [online]. Copyright ©bPiaj [cit. 26.03.2022].

Dostupné z: https://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2020/08/Dopady_uzavreni_skol_pandemie_koronaviru.pdf

EDUin | Informační centrum o vzdělávání [online]. Dostupné z: https://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2020/08/Dopady_uzavreni_skol_pandemie_koronaviru.pdf

file:///C:/Users/soukalova.k/Downloads/metodika_DZV__23_09_final%20(2).pdf

EDUin | Informační centrum o vzdělávání. EDUin | Informační centrum o vzdělávání [online]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz>

Funkce. © 2021. Funkce. In: WhatsApp. [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: <https://www.whatsapp.com/features/>

Harmonogram uvolňování v oblasti školství 2020, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 23.02.2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/harmonogram-uvolnovani-opatreni-v-oblasti-skolstvi>

Metodika pro vzdělávání distančním způsobem, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 24.03.2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/metodika-pro-distancni-vzdelavani>

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy České republiky. ©2021 [online]. MŠMT: ©2013–2021 [cit. 2021–03–13]. Dostupné z: www.msmt.cz.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020 a. Harmonogram uvolňování v oblasti školství 2020 [online]. 25.4. [cit. 15.1.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/harmonogram-uvolnovani-opatreni-v-oblasti-skolstvi>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020 b. Informace k vyhlášení nouzového stavu v ČR. [online]. 12.3. [cit. 15.1.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/informace-k-vyhlaseni-nouzoveho-stavu-v-cr>

Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Copyright © [cit. 23.02.2022]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz>

Návod na připojení k video konferenci přes Google Meet - Edumatik.cz. IT školení pro každého - Edumatik.cz [online]. Dostupné z: <https://edumatik.cz/clanky/navod-na-pripojeni-k-video-konferenci-pres-google-meet>

Posílání zpráv. © 2021. In. Facebook. [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z: https://www.facebook.com/help/1071984682876123/?helpref=hc_global_nav

Rámcové vzdělávací programy, Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání). Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) [online]. Copyright © [cit. 15.03.2022]. Dostupné z: <https://www.nuv.cz/t/rvp>

PRŮCHA, Jiří a Jiří MÍKA. Distanční studium v otázkách: (průvodce studujících a zájemců o studium). Praha: Centrum pro studium vysokého školství, 2000. ISBN 80-86302-16-4.

Informační centrum o vzdělávání [online]. Dostupné z: <https://www.eduin.cz/>

Seesaw – digitální portfolio. [online]. Copyright © 2022 [cit. 26.03.2022]. Dostupné z: <https://www.i-sen.cz/clanky/navody-clanky/seesaw-digitalni-portfolio>

SZÚ [online]. Dostupné z: <http://www.szu.cz/tema/podpora-zdravi/skola-podporujicizdravi?highlightWords=slo%C5%BEky+zdrav%C3%AD>.

Školský zákon, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 26.03.2022]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon>

ŠTEFLOVÁ, A. Zdraví [online]. c2013 [cit. 2012-11-06]. Dostupné z WWW: http://www.czf.cz/soubory/konf_ckz/prez_steflova.pdf

Třídy – Oficiální stránky Speciální základní školy. Speciální základní škola – Oficiální stránky Speciální základní školy [online]. Copyright © 2022 [cit. 27.03.2022]. Dostupné z: <https://www.spec-skola.cz/skola/zakladni-informace/tridy/>

Víc možností, jak zůstat v kontaktu. © 2021. In. Messenger. [online]. [cit. 2021–03-16]. Dostupné z: <https://www.messenger.com/features>

Závěrečná práce: Bc. Dalibor Kocman, DiS.: Zkušenost učitelů a učitelek s distančním vzděláváním v průběhu pandemie COVID-19 na jaře 2020. Informační systém [online]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/ykg4x/?kod=p950>

Zdraví pro všechny v 21. století – Ministerstvo zdravotnictví. Ministerstvo zdravotnictví [online]. Dostupné z: <https://www.mzcr.cz/zdravi-pro-vsechny-v-21-stoleti/>

10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) - ÚZIS ČR. Úvod – ÚZIS ČR [online].
Copyright © World Health Organization 2016 [cit. 23.02.2022]. Dostupné z:
<https://www.uzis.cz/index.php?pg=registry-sber-dat--klasifikace--mezinarodni-klasifikace-nemoci-mkn-10>

Seznam grafů

Graf 1: Jakou formou probíhala komunikace?	29
Graf 2: Pracovali žáci samostatně nebo s rodiči?	31
Graf 3: Jak často jste s rodiči/žáky v kontaktu?	32
Graf 4: Jaký nástroj používáte pro komunikaci s rodiči/děti?	33
Graf 5: Kde nejčastěji čerpáte materiály?	35
Graf 6: Obsah výuky?	36
Graf 7: Po jak dlouhou dobu jsou schopni žáci se soustředit?	38
Graf 8: Jakou formou probíhalo zadávání a sběr úkolů?	40
Graf 9: Důvody neúčasti na distanční výuce?	41
Graf 10: Pozitiva distanční výuky?	42
Graf 11: Negativa distanční výuky?	43
Graf 12: Do jaké míry jste byli spokojeni s distanční výukou?	45

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výzkumný vzorek	23
Tabulka 2: Vzdělávací programy.....	26